

OTDK-dolgozat

Bihari Péter

BA

2013.

Átalakuló utánpótlás-finanszírozás, avagy tényleg csak a pénz hiányzik a magyar futballból?

Changing of the replacement financing, or only the money what is missing from the hungarian football?

Bihari Péter

Kézirat lezárása: 2012. október 31.

Tartalomjegyzék

1. A JÓLÉTI ÁLLAM	1
1.1. A modern jóléti állam	2
1.2. A jóléti állam céljai	2
1.3. A fejlődő világ kihívásai	4
1.4. Az állami szerepvállalás mértéke	5
1.5. Wagner-törvény	6
1.6. Az állami tevékenység osztályozása	8
1.7. Káros-e a gazdasági fejlődésre nézve a jóléti állam, vagy boldogulhatnánk nélküle?	9
2. A KÖZSZEKTOR FOGALMA	10
2.1. Az államháztartás funkciói	11
2.2. Állami kiadások	13
2.3. Állami bevételek	15
2.4. Költségvetés készítés és jóváhagyás	16
3. AZ ADÓZÁS ELVEI	18
3.1. Adópolitika	20
3.1.1. A keynesianus adópolitika	20
3.1.2. A monetarista elmélet	21
3.1.3. Az adópolitika lehetőségei és korlátai	22
3.2. Az adóztatás hatásai	23
3.3. Közvetett és közvetlen adók	24
3.4. A magyar adórendszer	26
3.5. Társasági és osztalékadó	28
4. A TAO VÁLTOZÁSA	31
4.1. A támogatás feltételei és folyamata	31
4.1.1. Ki jogosult a támogatásra?	32
4.1.2. Milyen tevékenységekre lehet támogatást kérni?	32
4.1.3. A támogatás igénylés folyamata?	33
4.1.4. A támogatások felhasználásának legfontosabb szabályai?	34

4.2.	Tapasztalatok az első év alapján	35
4.3.	A vállalkozói oldal	39
5.	MIÉRT ÉPPEN A LABDARÚGÁST TÁMOGASSUK?	45
5.1.	A TAO adta finanszírozási lehetőségek kihasználásának empirikus vizsgálata a labdarúgó sportszervezetek körében	48
5.2.	Interjú a helyi futbalcsapat egyik dolgozójával	54
6.	A TAO TÖRVÉNY EXTERNÁLIS HATÁSAINAK SZÁMBAVÉTELE	58
7.	KÖVETKEZTETÉSEK	60
8.	IRODALOMJEGYZÉK	62
9.	MELLÉKLETEK	I.

Táblázat, és ábrajegyzék

1. táblázat: A létminimum alakulása Magyarországon 1995-2011 között háztartásonként	3
2. táblázat: A házasságkötések és a válások száma Magyarországon 1950-2011 között	5
3. táblázat: A kormányzati szektor kiadásai a GDP százalékában 1880-1992 között	8
4. táblázat: Az államháztartás konszolidált funkcionális kiadásai 2010-2011-ben	14
5. táblázat: A TAO programban résztvevő látványcsapatsportok támogatás igénylései	35
6. táblázat: A TAO támogatással elérhető megtakarítások mértéke	40
7. táblázat: A magyar futball főbb stratégiai célja 2010-2020 között	46
1. ábra: A közszektor Magyarországon	11
2. ábra: A Laffer-görbe alakja a monetaristák szerint a jövedelemadó bevételeknél	22
3. ábra: Az adókulcs változása az adóalap függvényében	25
4. ábra: A mai magyar adórendszer felépítése	27
5. ábra: A közvetlen adókból származó bevételek megoszlása	28
6. ábra: Társasági adókulcsok 2012-ben az OECD országokban	31
7. ábra: A TAO pénzek lehívásának folyamata	33
8. ábra: A jóváhagyott támogatások megoszlása az egyes sportágak között a 2011/2012-es támogatási időszakban	36
9. ábra: A TAO támogatás által érintett települések sportágak szerinti megoszlása	37
10. ábra: A TAO rendszerben jóváhagyott támogatások összege régióként	38
11. ábra: Egy 18 évesnél fiatalabb, adott megyében lakó lakosra jutó TAO forint	39
12. ábra: A legfontosabb okok, amiért a vállalatok támogatják az egyes sportágakat	41
13. ábra: A legfontosabb okok, amiért a sportegyesületeket vagy a sportolókat támogatják a vállalatok	42
14. ábra: A TAO kedvezmény mellett nyújtható sporttámogatás megítélése	43
15. ábra: A vállalatokat megkereső szervezetek szakág szerinti megoszlása	43
16. ábra: A magyar labdarúgás tervezett forrásai	47

17. ábra: A visszaérkezett kérdőívek régiók szerinti megoszlása	48
18. ábra: Az igényelt támogatások jogcím szerinti megoszlása	49
19. ábra: Az igényelt összegek megoszlása az NB 1 és az alacsonyabb osztályban játszó klubok között	50
20. ábra: Az egyes országrészek közötti igénylések sikerességének összehasonlítása az igényelt és jóváhagyott összegek alapján	51
21. ábra: A sportszervezetek vállalati megkeresésének megoszlása	52
22. ábra: Tervezett utánpótlás-rendszer felépítése Miskolcon	57
23. ábra: A fizikai inaktivitással összefüggő betegségekkel kapcsolatos állami kiadások 2009-ben	59

1. A JÓLÉTI ÁLLAM

Az emberek mindennapos együttélése során megjelentek olyan normák, amelyek a történelem során mindig is meghatározták, hogy egy-egy személy, vagy csoport mit tehet meg, mit kötelező megtennie, vagy mit tilos cselekednie más eltérő preferenciájú személyekkel, illetve csoportokkal szemben. Ennek hatására függőségi viszonyok alakultak ki a társadalom különböző rétegei között, ami leegyszerűsítve annyit jelent, hogy az emberek, illetve szervezetek képesek lesznek érvényesíteni az akaratukat más személyek, vagy csoportok felett. Ez a hatalom teszi lehetővé a különböző társadalmak számára, hogy megszervezzék az együttélést, hogy megteremtsék az emberi lét fenntartásához szükséges javak újraelosztását, és hogy kezelni tudják a felmerülő konfliktusokat. A mai modern piacgazdaságokban ez a társadalomszervezési forma az államon keresztül valósul meg. Az állam, mint fogalom kezdetben azonos volt a világi és egyházi méltóságok udvartartásával, hiszen ha belegondolunk, a saját fényűző életük biztosításán túl, az uralkodók védték alattvalóikat a külső támadásokkal szemben, várakat építettek, gondoskodtak az öntöző rendszerek működéséről, és érvényt szereztek az együttélés előbb íratlan, majd egyre inkább írásos formába öntött szabályainak. Korhű kifejezéssel élve tehát „az állam olyan intézmények (parlament, kormány, államfő, alkotmánybíróság, önkormányzatok, bíróság, ügyészség stb.) rendszere, amelyek fő sajátossága, hogy működésük során közhatalmat gyakorolnak.” (Kökényesi [2009] 4. oldal) Ez a közhatalom azt jelenti, hogy az állami intézmények jogot alkothatnak, döntést hozhatnak mindenkire, vagy egyes személyekre, csoportokra, melyet az állampolgároknak kötelességük betartani. A döntések megtagadása esetén az államnak lehetősége nyílik arra, hogy fizikai kényszer alkalmazásával végrehajtsa az adott „parancsokat”.

Kökényesi [2009] szerint az állam a közhatalom gyakorlásán keresztül a következő funkciókat látja el:

- jogi szabályokat hoz létre az együttélés megkönnyítése érdekében, melyet be is tartat a társadalom minden tagjával,
- társadalmi és gazdasági akcióterveket dolgoz ki az emberek életkörülményeinek javítása érdekében,
- elvégzi a különböző honvédelmi és közbiztonsági feladatokat,
- az adórendszeren keresztül gondoskodik a közszolgáltatások megszervezéséről,

- aktívan közreműködik más államokkal annak érdekében, hogy a közös feladatokat minél hatékonyabban tudják ellátni.

1.1. A modern jóléti állam

Habár gyakran találkozunk a „jóléti állam” kifejezéssel, mégsem tudjuk pontosan megfogalmazni, hogy mi is a jelentése, mert a mai napig nem született mindenki által elfogadott, letisztult definíció a fogalomra. Ferge és Lévai [1991] szerint a jóléti állam megfogalmazás a polgárok elemi jólétének biztosítására irányuló állami felelősségvállalást jelent. Ennél konkrétabban fogalmaz Barr [2009], mert szerinte a jóléti állam célja, hogy elősegítse a szegények, valamint a gyengék és elesettek jólétét, továbbá pedig, hogy biztosítás jellegű pénzübeli juttatásokon keresztül egészségbiztosítási és közoktatási szolgáltatásokat nyújtson az egyének számára. Egy azonban biztos, a jóléti állam megvalósításához elengedhetetlenül fontos az, hogy az állam aktívan részt vegyen az ország gazdálkodásában és az emberek mindennapjaiban. Ez alapján a jóléti állam tevékenységét 4 fő területre tudjuk bontani, úgy mint:

- pénzübeli juttatások,
- egészségügyi ellátás,
- oktatás,
- lakásügy, élelmezés és egyéb jóléti szolgáltatások.

1.2. A jóléti állam céljai

Az állam célja az, hogy a szociális intézményeken keresztül elérje a hatékonyságot, a méltányosságot és az adminisztratív megvalósíthatóságot.

Barr [2009] alapján ezen belül is összességében 12 pontra oszthatjuk a jóléti állam céljait.

- Makrohatékonyság: Az államnak csak a GDP megfelelő százalékát szabad az intézmények fenntartására felhasználni, és kerülni kell az extra költségeket előidéző torzulásokat.
- Mikrohatékonyság: A beáramló pénzeszközöket és egyéb forrásokat a lehető leghatékonyabban kell elosztania a különböző tevékenységek között (oktatás, egészségügy, stb.).
- Ösztönzők: Az állami intézmények finanszírozásának csekély mértékű, de negatív hatást kell gyakorolniuk a foglalkoztatásra és a munkaerő-kínálatra.

- Szegénység visszaszorítása: A cél természetesen az, hogy az állam teljesen megszüntesse a szegénységet, de lássuk be, erre reális esély nem sok van. Ezért arra kell törekedniük, hogy minél kisebb szintre csökkentsék a létminimum alatt élők számát. Ez már önmagában is kihívást jelentő feladat, már csak azért is, mert a minimális életszínvonal meghatározására sem tudunk egy konkrét analitikai módszert javasolni, amely mindenki számára elfogadott lenne. Az 1. táblázat a KSH adatai alapján mutatja be a magyarországi létminimum értékek alakulását a különböző háztartás típusok függvényében.

1. táblázat: A létminimum alakulása Magyarországon 1995-2011 között háztartásonként (az adatok forint/hó-ban értendők).

Háztartástípusok	Év							
	1995	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
1 felnőtt	16 435	34 475	43 108	53 307	60 128	71 736	78 736	83 941
1 felnőtt 1 gyerek	27 118	56 884	71 128	87 957	99 211	118 364	129 914	138 503
1 felnőtt 2 gyerek	35 335	74 121	92 682	114 610	129 275	154 232	169 282	180 473
2 felnőtt	28 761	60 331	75 439	93 287	105 224	125 538	137 788	146 897
2 felnőtt 1 gyerek	39 444	82 740	103 459	127 937	144 307	172 166	188 966	201 458
2 felnőtt 2 gyerek	47 662	99 978	125 013	154 590	174 371	208 034	228 334	243 429
2 felnőtt 3 gyerek	54 236	113 768	142 256	175 913	198 422	236 729	259 829	277 005
2 felnőtt 4 gyerek	60 810	127 558	159 500	197 236	222 474	265 423	291 323	310 582

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhc011.html

- Biztosítás: Nem szabad hagyni, hogy bárkinek is az életszínvonala egyik pillanatról a másikra radiális mértékben lecsökkenjen. (A különböző negatív események - betegség, munkahely elvesztése - hatásainak csökkentése érdekében jöttek létre a különböző egészségi állapothoz, vagy például a munkanélküli segélyhez kapcsolódó támogatási formák.)
- A fogyasztás kisimítása: Az államnak biztosítania kell minden polgára számára azt a lehetőséget, hogy jövedelmeiket átcsoportosíthassák életük bizonyos szakaszai között (fiatalok számára biztosítás alapú magánnyugdíjrendszer).
- Vertikális méltányosság: A közgazdászok által ez a leginkább vitatott pont a jóléti állam funkcióival kapcsolatban. Ezen elv alapján ugyanis az államnak meg kell valósítania azt, hogy a jövedelmek egy részét átcsoportosítsa a gazdagoktól az alacsonyabb jövedelmű személyek és családok felé, akik erre jobban rászorulnak.

- Horizontális méltányosság: A juttatásokat differenciálni kell, melynél csak a releváns tényezőket szabad figyelembe venni (kor, családméret, stb.), az irreleváns tényezőket pedig ki kell zárni (pl: etnikai hovatartozás).
- Méltóság: Az egészségügyi ellátásokat és a pénzbeli juttatásokat oly módon kell nyújtani, hogy emiatt senkit se bélyegezzenek meg, és ne essen az emberek önbecsülésén csorba.
- Társadalmi szolidaritás: A jóléti állam megvalósulása által létrejövő előnyökből mindenkinek részesülnie kell, és ennek a mértéke olyan kritériumoktól függjön, amelyek nem a társadalmi-gazdasági státuszhoz kapcsolódnak. (Mindenki számára ugyanolyan minőségű oktatást és egészségügyi ellátást kell biztosítani.)
- Érthetőség: Olyan rendszert kell kiépíteni, amelyik érthető, egyszerű és a lehető legkisebb költséget jelenti az állam számára.
- Visszaélésektől való mentesség: Olyan rendszer kiépítése a cél, melyben a lehető legkevesebb lehetőség nyílik a hatalommal, vagy a pénzzel való visszaélésekre.

1.3. A fejlődő világ kihívásai

A technika fejlődése és az emberek változó gondolkodásmódja miatt a XXI. században komoly kihívások jelentek meg a modern államok előtt, amelyekkel minél hamarabb szembe kell nézniük. Az egyik ilyen sarkalatos probléma, hogy az egészségügyi ellátás fejlődése miatt a várható élettartam az összes európai országban megnövekedett, míg a születések száma nagymértékben lecsökkent. Ennek köszönhető, hogy 2005-től a 60 éven felüli lakosság aránya számottevően megnőtt a munkaképes korú lakossághoz viszonyítva. Ennek néhány éven belül az lehet az eredménye, hogy a jóléti államok nem lesznek képesek az öregségi nyugdíj kifizetésére, tehát égető probléma lenne a nyugdíjrendszer megreformálása, vagy pedig más alternatívák kitalálása a probléma áthidalására.

Szintén a technika fejlődésének köszönhető, hogy egyre több munkahelyen automatizált gépekkel végzik a termelést ahelyett, hogy állampolgárokat foglalkoztatnának, mert az hosszabb távon jobban megéri a tulajdonosok számára. Ehhez kapcsolódik még az is, hogy a gazdasági tevékenységek egyre inkább dematerializálódtak, azaz most már nem a tárgyasult dolgok megszerzése az emberek legfőbb célja, hanem sokkal inkább a számítógépes programok, fájlok megvásárlása lett a „trendi”. Ezáltal a nemzetközi kereskedelem egyre nyitottabbá válik, az országhatárok szinte eltűnnek, a globalizáció pedig csökkenti az országok önállóságának lehetőségét, aminek az állami intézményrendszerek megtervezésében igen fontos szerepe van.

Végül pedig a családszerkezet megváltozását szeretném megemlíteni. Egyre inkább elfogadottabbá válik, hogy az emberek nem kötnek házasságot, sokszor még akkor sem, ha gyermeket vállalnak, és mindemellett a válások száma továbbra is jelentős számot mutat a lakosság körében. Belátható tehát, hogy ezek a változások is jelentős hatással vannak a szociálpolitikára, különösen, ami a gyermektámogatást illeti. (Barr 2009.)

2. táblázat: A házasságkötések és a válások száma Magyarországon 1950-2011 között

	Év					
	1950	1970	1990	2000	2005	2011
Az ország lakossága (minden év jan. 1.-vel 1000 főre kerekítve)	9 293 000	10 322 000	10 375 000	10 222 000	10 098 000	9 986 000
Házasságkötések száma	106 261	96 612	66 405	48 110	44 234	35 812
Válások száma	11 263	22 841	24 888	23 987	24 804	23 335

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001b.html

1.4. Az állami szerepvállalás mértéke

Azzal kapcsolatban, hogy az államnak milyen szinten szabad beleszólnia a gazdaság működésébe, a közgazdászok körében is megoszlanak a vélemények. A közszolgáltatások mennyisége és minősége eltérő a világ összes országában, és gyakran még egy-egy nagyobb országon belül is ellentmondásokba ütközhetünk. Adam Smith szerint például az államnak csak „éjjeliőr funkciót” szabad betöltenie az egyes nemzetgazdaságok működésében. Az 1776-ban megjelent „A nemzetek gazdagsága” című művében (amely a közgazdaságtan történetének első rendezett műve) használta először a „láthatatlan kéz” elméletét. Ezen elmélet szerint a piaci árakat a láthatatlan kéz irányítja (de csak, ha a tökéletes verseny feltételei érvényesülnek), mégpedig oly módon, hogy a kereskedő a saját érdekét figyelembe véve igyekszik minél több profitot elérni. Ám ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, folyamatosan egyre jobb minőségű termékeket kell előállítania, hiszen arra nagyobb a kereslet. Ahhoz hogy a profitját maximalizálni tudja, a keresletet vagy szinten kell tartania, vagy meg kell próbálnia növelni, tehát az árut a lehető legkisebb áron kell kínálnia a vevők számára. Ezek a gazdasági folyamatok alakítják ki a „természetes árat” és biztosítják a piacon lévő termékek minőségét. Így tehát nem csoda, ha Smith az állam beavatkozását a gazdaságba károsnak ítélte, ugyanis szerinte a politikusokat csak a dolgok pillanatnyi helyzete irányítja, nem pedig a hosszú távú piaci viszonyok. Ennek az

elméletnek a követőit hívjuk manapság monetaristáknak. A másik végletet az állami szerepvállalással kapcsolatban a keynesianusok képviselik, akik John Maynard Keynes brit közgazdászról kapták a nevüket. Keynes szerint (aki elméletét az első világháború után alakította ki) az állami intervenció (beavatkozás) elkerülhetetlen a gazdaságba, hiszen véleménye szerint a költségvetési politika helyes alkalmazásával lehetőség nyílik arra, hogy az állam az aggregált keresletet megváltoztassa, ezáltal tehát elérhetővé tegye a teljes foglalkoztatottságot, míg ez a piaci viszonyok mellett elképzelhetetlen lenne.

Természetesen az állami szerepvállalással kapcsolatban ez a két elmélet szélsőségnek mondható, de megvizsgálva a gazdasági folyamatokat, be kell látnunk, hogy a modern gazdaság feltételezi a kormányzat irányító, szabályozó tevékenységét. Ennek hiányában ugyanis olyan negatív externáliák (külső hatás) léphetnek fel, amelyek az egész társadalom életminőségét csökkenthetnék, nem is beszélve a környezetszennyezés mértékéről, amelynek akár rövid távon is beláthatatlan következményei lehetnek. Manapság ezeknek a külső hatásoknak a kezelésére csakis az állam lehet képes, aki ösztönözni tudja, akár anyagilag, akár keresletgerjesztéssel a vállalatokat, hogy a termékeiket környezetkímélőbb folyamat eredményeként állítsák elő. (Bod [2006], Erdős Tibor [2006], Samuelson és Nordhaus [1993] alapján)

1.5. Wagner-törvény

Adolph Wagner német közgazdász 1890-ben fogalmazta meg hipotézisét, mely szerint az ipari országokban a gazdaság fejlődése együtt jár a közkiadások emelkedésével, sőt, nemcsak hogy emelkednek ezek a költségek, hanem a GDP értékén belül is egyre nagyobb részarányra tesznek szert.

Wagner ezt az összefüggést a következő okokkal indokolta:

- a társadalom fejlődésével az államigazgatás és a gazdasági szabályozás költségei is növekednek,
- a gazdasági fejlődés hatására egyre több területen jelennek meg monopóliumok, melyek állami ellenőrzése szintén költségnövekedést idéz elő,
- valamint a jóléti és kulturális javak jövedelemrugalmassága egynél nagyobb.

Ahogy a 3. táblázatban láthatjuk is, ezt a hipotézist támasztotta alá az iparosodott országok fejlődése a XX. században, de ha logikailag átgondoljuk a dolgot, akkor beláthatjuk, hogy a közkiadások abszolút és relatív értelemben sem növekedhetnek a végtelenségig.

Az állami közkiadások először az első világháború alatt növekedtek meg jelentős mértékben (1913 és 1920 között 6 százalékkal), mely főleg a háborúnak volt köszönhető. Fontos megemlíteni azt is, hogy a békekötések után az állami szerepvállalás nem csökkent vissza az 1912-es állapotra, habár ez közgazdasági értelemben elvárható lett volna. Ezt a hatást Alan Peacock és Jack Wiseman brit közgazdászok nyomán kilincskerék hatásnak hívja a szakirodalom. Az 1920-1937-ig terjedő időszakot már átgondoltabb állami szerepvállalás jellemezte. Ez alatt a 17 év alatt átlagosan csak 4,1 százalékkal nőttek az országok közkiadásai, habár itt is említhetünk kirívó eseteket, ugyanis a háborúra készülő országok, mint például Japán 10,8 százalékkal, a fasiszta Németország 9,1 százalékkal, a New Dealt bevezető USA pedig 7,6 százalékkal növelte közkiadásait ezen időszak alatt is. A második világháború alatt és az azt követő újjáépítési időszakban kezdtek megdőlni az állami szerepvállalással kapcsolatos közgazdasági elméletek, úgy mint a Wagner-törvény és a racsní hatás. Az újabb háború akkora törést jelentett Európa gazdaságában, hogy 1937 és 1960 közötti időszakban mindössze átlagosan 0,24 százalékos éves közkiadás növekedést produkáltak az egyes országok, amiből most már Németország, Japán, és Olaszország is negatív számmal vette ki a részét. Majd 1960 és 1980 között a háborút lassan, de biztosan kiheverő országok körében újra terjedni kezdett az állami szerepvállalás fontossága, aminek a politikusok jó szívvel eleget is tettek. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint, hogy az európai országok mindegyikében minimum 10-15 százalékkal nőtt a közkiadások mértéke, de Svédországban és Belgiumban ez az arány a 30 százalékot is elérte.

A következő fordulat 1980 körül következett be, amikor mindenkinek be kellett látnia, hogy a „jóból is megárt a sok”, vagyis az államháztartás szerepének erősödése tovább nem folytatódhat. Ezután a fejlett országok kormányai szinte egytől egyig a kiadások csökkentését és az állami eladósodottság mértékének visszaszorítását tűzték ki célul maguk elé. A célok eléréséhez több lehetőség is kínálkozott a kormányok számára, melyek közül az adórendszer átalakítása, a közalkalmazotti létszám és a közalkalmazotti fizetések csökkentése volt a legelfogadottabb. (Sebestyén [2007] és Vigvári [2002] alapján)

3. táblázat: A kormányzati szektor kiadásai a GDP százalékában 1880-1992 között

	Év					
	1880	1913	1938	1950	1973	1992
Németország	10,0	17,7	42,4	30,4	42,0	46,1
Franciaország	11,2	8,9	23,2	27,6	38,8	51,0
Egyesült Királyság	9,9	13,3	28,8	34,2	41,5	51,2
Hollandia	Nincs adat	8,2	21,7	26,8	45,5	54,1
USA	Nincs adat	8,0	19,8	21,4	31,1	38,5
Japán	9,0	14,2	30,3	19,8	22,9	33,5
Az országok átlaga	10,0	11,7	27,7	26,7	37,0	45,7

Forrás: Maddison- Monitoring the World Economy [1995] alapján
<http://www.ggdc.net/Maddison/Monitoring.shtml>

1.6. Az állami tevékenység osztályozása

Habár a modern piacgazdaságokban az állami jelenlét az élet minden területére kiterjed, mégis fontos, hogy átlátható módon osztályozzuk ezt a gazdasági tevékenységet. Ennek alapját adta meg Musgrave az állam feladatainak klasszikus osztályozási rendszerének kialakításával 1959-ben. E szerint az állam feladatai:

1. allokáció
2. redistribúció
3. stabilizáció

Most pedig lássuk néhány mondatban, hogy mit is jelentenek az egyes tevékenységek. Az allokációs funkció alatt azt értjük, hogy az állam biztosítja azoknak a termékeknek vagy szolgáltatásoknak a megtermelését, amelyet a magánszféra nem lenne képes, vagy nem akar előállítani. Így tehát az állam hatására ezen javak kínálata közelebb kerül a társadalmilag optimális mértékhez, azaz elősegíti a gazdaság hatékony működését. Az allokációs funkció kapcsán két ilyen „termékre” érdemes felhívni a figyelmet. Az egyik a közjavak esete (ezen belül is például a honvédelem), a másik pedig az externáliák (környezet szennyezés).

Az előbbi esetén a magánszféra azért vall kudarcot (nem állítja elő), mert a termék nem utasítható vissza a piaci szereplők által, használatából nem lehetséges a nem fizetők kizárása, valamint a termék fogyasztásáért sem versengenek az emberek. Az ilyen termék

használata során pedig felerősödhet a potyautas magatartás is (egyes emberek nem hajlandóak fizetni a termék előállításáért, mondván majd a többiek úgylis kifizetik helyette), ezáltal pedig kis idő alatt eljutna oda a társadalom, hogy senki sem akarna fizetni a közjószágért, melynek így a termelése is leállna. E kudarc megelőzése érdekében vet ki az állam különböző adókat, melyek bevételeiből elő tudja állítani a keresett terméket vagy szolgáltatást.

Az externáliák esetén olyan tevékenységekről beszélünk, amelyek elvégzése mások számára káros következménnyel és pótlólagos költséggel jár, továbbá pedig ezeket a költségeket az előállító semmilyen módon nem kompenzálja. Ebben az esetben azért van szükség az államra, hogy az ország lakosait megóvjá az ilyen negatív hatásoktól, melyek csak törvényi szabályozással érhetőek el.

A rendszerezés második helyén a redisztribúciós funkció szerepel. E folyamat során egyfajta állami újraelosztás valósul meg, amely főként a méltányossági szempontokat helyezi előtérbe a hatékonysági szempontokkal szemben. Ennek megvalósulását az a megfigyelés támasztja alá, mely szerint a piaci mechanizmusok alkalmazása során az elsődleges jövedelem elosztás nem mindig egyezik meg a társadalom elvárásaival. Ezen különbségek tompítására kiváló lehetőség az állami újraelosztás, mely jellemzően a magasabb jövedelemmel rendelkező egyénektől csoportosítja át a bevételeket (az adórendszeren keresztül) a szegényebb rétegek számára. Fontos megemlíteni azt is, hogy az állami szerepvállalás által nem csak a társadalmi rétegek közötti újraelosztás valósulhat meg egy országon belül, hanem az életciklusok közötti elosztás is.

A kategorizálás harmadik pontja a stabilizáció. Ez a pont főleg Keynes elméleti munkásságán alapul, mely szerint az állam gazdaságba való bekapcsolódása igenis hasznos lehet a társadalom számára, mert rövid távon kezelni tudja a piaci viszonyok ingadozását, állandóvá téve ezzel az egyének jövedelmét, amely így nincs kitéve az üzleti élet ciklikusságának. (Benczés és Kutasi 2010 alapján)

1.7. Káros-e a gazdasági fejlődésre nézve a jóléti állam, vagy boldogulhatnánk nélküle?

Habár eddig főként a pozitív oldalát mutattam be a jóléti államnak, ebben a részben igyekszem kitekintést tenni azokra az eszmefuttatásokra is, melyek szerint nem feltétlenül előnyös az állam beavatkozása a gazdasági folyamatokba. Barr [2009] egy olyan érvet hoz fel ezzel kapcsolatban, mely szerint az állam azért befolyásolja negatívan a gazdaság működését, mert a kiadásainak a szintje túlságosan magas, vagy, mert a kiadásainak a

növekedése túl gyors. Ezáltal, hogy az állam bevételeit előteremtse jelentős adókat kényszerül kivetni, melyek rövid időn belül visszafogják a gazdaság növekedését, ha egy bizonyos pontot túllépnek. Ez az álláspont tulajdonképpen el is fogadható, a probléma viszont abban gyökerezik, hogy nem tudjuk megállapítani, hogy hol van ez a pont, és azzal kapcsolatban sincs elképzelésünk, hogy ennek a folyamatnak mi lehet a hatásmechanizmusa. A libertariánusok (szabadgondolkodók) ezen felül még az alapvető emberi értékekkel is szembe helyezik magukat, olyan téren, hogy szerintük az állam az egyéni szabadságot (szerintük a kényszer hiánya jelenti a szabadságot) veszélyezteti azáltal, hogy ilyen nagy hangsúlyt fektet az egyenlőségre és a biztonságra. Az államot egy nagyméretű kollektív vállalkozásnak látják, és mint olyan, a méretéből adódó koordinációs és információfeldolgozási nehézségek miatt szerintük nem lehetséges a hatékony működtetése.

A fent említett néhány gondolat pontosan szemlélteti számunkra, hogy megoszlanak a vélemények a jóléti állam hatékonyságával kapcsolatban, de azt mindenki szinte egyöntetűen elfogadja, hogy súlyos piaci kudarc bekövetkezése esetén az állami intézkedések a legkisebb rosszat produkálhatják a társadalom tagjai számára. Ezen felül azt is be kell látnunk, hogy hiába van úgymond „Robin Hood-funkciója” (szegénységet enyhítő támogatások) az államnak, egy másik nagyon fontos szegmense a gazdálkodásának a biztosítások nyújtása és a fogyasztás kisimítása, mely a jövőbe tekintve egyre fontosabbá fog válni a mindennapok emberének is. (Barr [2009] alapján)

2. A KÖZSEKTOR FOGALMA

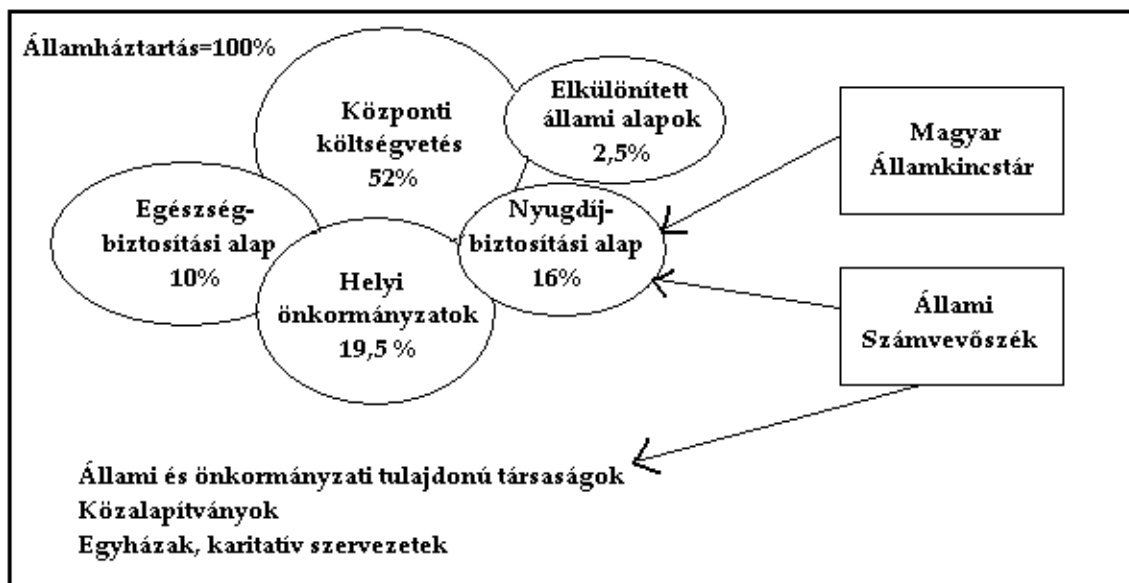
A közszektor egy olyan különböző alrendszerekből álló intézményrendszer, amelynek megjelenése és működése elengedhetetlenül fontos az állam gazdaságba való beavatkozása miatt. E konglomerációnak három fontos része van, melyet a következő elemek alkotnak:

- Államháztartás
- Állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő vállalatok
- Nonprofit, vagy nem kormányzati szervezetek (NGO)

Most pedig nézzük részletesebben az államháztartás rendszerét, vagy más néven a kormányzati szektort. Az államháztartás szerepe, hogy összefogja azokat a közfeladatokat,

és ellássa azokat a közfunkciókat, amelyeket a közhatalom birtokosaként a társadalom elvár tőle. Bende-Szabó és Szonda megfogalmazásában „Az államháztartás az állam funkcióinak ellátását szolgáló gazdálkodási rendszert jelenti.” (Bende-Szabó és Szonda [2009] 40. oldal) Tekintettel arra, hogy az állam szerkezete és terjedelme minden országban más és más, emiatt az állami költségvetéssel kapcsolatos tanácskozások során figyelembe kell venni az adott nemzet sajátosságait, hagyományait és a jogi előírásait is. Ezek alapján a magyar államháztartás az alábbi négy alrendszerre bontható:

- Központi kormányzat
- Nyugdíjbiztosítási alap
- Egészségbiztosítási alap
- Elkülönített állami pénzalapok

1. ábra: A közszektor Magyarországon
 Forrás: Barr- A jóléti állam gazdaságtana [2009]

2.1. Az államháztartás funkciói

Bende-Szabó és Szonda [2009] alapján az államháztartásnak 3 alapvető funkciót kell betöltenie, melyek a:

- Tradicionális funkció
- Szociális funkció
- Gazdaságpolitikai funkció

A tradicionális, vagy más néven hagyományos funkció keretében az állam (az államháztartás bevételeiből) gondoskodik azokról a feladatokról, amelyek az állam létezésének szükségszerű velejárói, úgy mint:

- Jogalkotás feladata: a társadalmi lét jogi körülményeinek megteremtése, parlamenti jogalkotás, kormány szintű jogalkotás, helyi jogalkotás.
- Jogalkalmazás feladata: bíróságok és közigazgatási szervek által végzett jogalkalmazás.
- Állami szuverenitás biztosítása: honvédelem, államhatár védelme.
- Közbiztonság fenntartása: nemzetbiztonsági feladatok ellátása, bűnözés elleni fellépés.

A szociális funkció, megjelenése és elterjedése a „jóléti állam” fogalomkörének kiteljesedésével valósulhatott meg, történetileg kicsivel később, mint a hagyományos funkció. Ez a szerepkör az állami újraelosztást (redistribúciót) helyezi előtérbe, annak érdekében, hogy a lakosság szegényebb rétegeinek elszegényedését és a társadalom többi rétegétől való leszakadását megakadályozza. Ezt a következő eszközökkel igyekeznek elérni:

- Állami-önkormányzati szociális ellátó rendszer működtetésével: szociális otthonok fenntartásával, természetbeni és pénzbeli segélyekkel, valamint a hajléktalanokról való gondoskodással.
- Állami-önkormányzati egészségügyi ellátó rendszer működtetésével: alapvető egészségügyi ellátásokkal, illetve járó- és fekvőbeteg ellátással.
- Állami nyugdíj- és egészségbiztosítási rendszer fenntartásával: kötelező társadalombiztosítási rendszer működtetésével.
- Állami-önkormányzati oktatási rendszer működtetésével: óvodák, iskolák, egyetemek működtetésével.
- Állami gyermek- és ifjúságvédelmi rendszer fenntartásával: különböző nevelési segélyekkel, gyámhatósági rendszer működtetésével.
- Munkanélküliség kezelésével: munkanélküli segélyezéssel, és aktív gazdaságpolitikával.

A szociális feladatkör kapcsán fontos megemlíteni, hogy ebben az esetben nem csak állami intézmények léteznek, hanem velük párhuzamosan megjelenik a magánszféra is egyes oktatási vagy egészségügyi intézmények működtetésénél, habár ehhez az is hozzá tartozik, hogy ezek a szolgáltatások piaci alapon történnek, azaz az állampolgároknak külön fizetniük kell érte. Ezen kívül, van példa a karitatív vagy nonprofit intézmények

működtetésére is, de mivel ezek jórészt az állami kasszából kapják a fenntartási költségeik nagy részét, ezért nem sokban különböznek az alapvetően szociális funkció által biztosított szolgáltatásoktól.

Az államháztartási funkciók közül időben legkésőbb alakult ki a gazdaságpolitikai szerepkör, melynek célja, hogy elősegítse a gazdaság növekedését, de ha erre nincs is lehetőség, legalább csökkentse a gazdasági visszaesések negatív hatásait. Erre azért van lehetősége az államnak, mert az egyik legnagyobb jövedelemmel rendelkezik, így tehát képes a gazdaságot befolyásolni, és bárki számára kötelező jogszabályokat tud alkotni. Ezen funkció eredményességét a következő intézkedésekkel tudja megteremteni:

- Adókkal,
- Jogalkotással: munkajog, munkavédelem stb.,
- Kínálat vagy kereslet támasztásával,
- Antiinflációs intézkedésekkel (árfolyam-politika),
- Támogatások meghatározásával.

2.2. Állami kiadások

Magánháztartások esetében természetesnek vesszük, hogy amennyi biztos jövedelemmel rendelkezik a család, ahhoz viszonyítva határozzák meg a tervezett kiadásaikat. Ez az állam esetében fordítva működik. Először felméri, hogy milyen jellegű kiadások várhatóak az adott időszakban, és aztán ennek tudatában határozzák meg, hogy milyen összegű bevételekre kell még szert tenni, hogy a hiány ne legyen túl nagy.

Benczes és Kutasi [2010] alapján az államháztartás kiadásai alapvetően a következő elemekből származnak:

- Termékek, tárgyi eszközök vásárlásából, vagy finanszírozásából,
- Közvetlen pénzbeli támogatásokból,
- Bérjellegű költségek kifizetéséből,
- Államadósság után fizetendő kamatokból.

Ezeknek a kiadásoknak egy részét úgy tekinthetjük, hogy alapvetően a háztartások számára eredményez valamilyen hasznosságot. Van, ami a magánkiadásokat helyettesíti (például tankönyvtámogatás, segélyek), és van, ami közvetlenül (közbiztonság), vagy közvetve a vállalati szektoron keresztül (úthálózatok kiépítése) fejti ki pozitív hatását a

háztartások kiadásaira. Az államháztartási kiadások egy nagyon jelentős hányadát a közszektor és a hozzá tartozó eszközök beszerzése teszi ki, valamint a közalkalmazotti és köztisztviselői bérek kiadásai. Sajnos itt kell megemlíteni az államadósság-kezelés fontosságát is, ugyanis 2011-ben mintegy 1,1 billió forintot (10^{12}) költöttünk erre a célra. Ráadásul ennek a tételnek a finanszírozása nem opcionális, ugyanis a régebbi kormányok által vállalt kifizetéseket teljesítenünk kell függetlenül az államháztartás helyzetétől.

Egy másik osztályozási lehetőség az államháztartás kiadásainak a bemutatására a funkcionális, vagy más néven ágazati besorolás. A következő táblázatban Magyarország kiadásait e szerint a besorolás szerint fogom bemutatni.

4. táblázat: Az államháztartás konszolidált funkcionális kiadásai 2010-2011-ben

	2010		2011	
	Kiadások millió forint	Megoszlás %-ban	Kiadások millió forint	Megoszlás %-ban
ÁLLAMI MŰKÖDÉSI FUNKCIÓK	2 071 742,00	15,3%	2 777 972,50	19,1%
F1-Általános közösségi szolgáltatások	1 321 169,20	9,8%	2 017 420,80	13,9%
F2-Védelem	249 365,90	1,8%	229 029,50	1,6%
F3-Rendvédelem és közbiztonság	501 206,90	3,7%	531 522,20	3,7%
JÓLÉTI FUNKCIÓK	8 322 014,70	61,5%	8 378 242,70	57,6%
F4-Oktatási tevékenységek és szolgáltatások	1 571 586,40	11,6%	1 575 740,90	10,8%
F5-Egészségügy	1 228 030,00	9,1%	1 285 078,90	8,8%
F6-Társadalombiztosítási és jóléti szolgáltatások	4 683 825,00	34,6%	4 697 749,40	32,3%
F7-Lakásügyek, települési és közösségi tevékenységek és szolgáltatások	451 657,20	3,3%	414 735,40	2,9%
F8-Szórakoztató, kulturális és vallási tevékenységek és szolgáltatások	386 916,10	2,9%	404 938,10	2,8%
GAZDASÁGI FUNKCIÓK	1 929 893,10	14,3%	1 906 468,60	13,1%
F9-Tüzelő- és üzemanyag, valamint energiaellátási feladatok	10 225,50	0,1%	3 935,40	0,0%
F10-Mező-, erdő-, hal- és vadgazdálkodás	304 165,90	2,2%	217 784,40	1,5%
F11-Bányászat és ipar	139 268,90	1,0%	108 667,70	0,7%
F12-Közlekedési és távközlési tevékenységek és szolgáltatások	784 920,60	5,8%	861 011,10	5,9%
F13-Egyéb gazdasági tevékenységek és szolgáltatások	492 804,30	3,6%	482 515,40	3,3%
F14-Környezetvédelem	198 507,90	1,5%	232 554,60	1,6%
ÁLLAMADÓSSÁG-KEZELÉS	1 146 301,10	8,5%	1 112 896,40	7,7%
F15-Államadósság kezelés, államháztartás	1 146 301,10	8,5%	1 112 896,40	7,7%
FUNKCIÓBA NEM SOROLHATÓ TÉTELEK	69 051,50	0,5%	362 133,90	2,5%
F16-A főcsoportokba nem sorolható tételek	69 051,50	0,5%	362 133,90	2,5%
ÖSSZESEN	13 539 002,40	100 %	14 537 714,30	100%

Forrás:http://www.parlament.hu/irom39/04365/adatok/fejezetek/fu__kon.pdf

A táblázatból jól látható, hogy az elmúlt 2 évben jelentősebb változások nem mentek végbe az államháztartás kiadásaival kapcsolatban, ugyanis maximum 3-4 százalékból tért el a kiadások mértéke az egyik, illetve a másik év között az egyes funkcióknál. Azt azonban érdemes megemlítenünk, hogy míg 2010-ben 13,5 billió forint volt az államháztartás kiadása, addig 2011-ben már 14,5 billió forint volt, ami majdnem 10 százalékos növekedést jelent. (A Sport és szabadidős tevékenységek és szolgáltatások az F8 kategóriába tartoznak.)

2.3. Állami bevételek

Az államháztartás bevételei a magánszektorral szemben nem konkrét piaci teljesítésből származnak, hanem ellenszolgáltatás nélkül, az állam által szerzett alkotmányos jogokból, amit azt jelenti, hogy az állam elvi szinten bármilyen tevékenységet megadóztathat. Azt sem túlzás kijelenteni, hogy egyes adók meghatározásánál szerepet játszhatnak a társadalmi, politikai helyzetek, vagy a döntéshozók személyes érintettsége, egyéni szempontjai. A különböző adók gyakorlati alkalmazásánál azonban fontos figyelembe venni, hogy mennyire eredményesen lehet beszédni az adott adótípust, mennyire van lehetősége az állampolgárnak eltitkolni az adó alapját, illetve, hogy mekkora apparátusra van szükség az adó beszedéséhez.

Bod [2006] alapján az államháztartás bevételeit a makrogazdasági hatásokat figyelembe véve az alábbi csoportokra oszthatjuk:

- Adó- és járulékbetételek,
- Tőkebetételek,
- Egyéb folyó jellegű betételek.

A modern piacgazdaságokban az állami bevételek csaknem négyötödét általában az adófizetések teszik ki, míg a maradék egyötödöt a jövőben vállalt ellenszolgáltatások biztosítása alkotja. Az Európai Unió országaiban általánosságban elmondható, hogy a legtöbb adóbevétel a jövedelmek és nyereségek után fizetendő adókból származik, amelyek körülbelül 35 százalékot tesznek ki az adó- és járulékbetételek összességéből. A második helyen a termékek és szolgáltatások után fizetett adó áll a maga 30 százalékaival, míg ezt követi a társadalombiztosítási járulék, amely körülbelül 27-28 százalékot tesz ki. Ehhez képest még említésre méltóak a vagyon típusú adók, amelyek 5 százalékot tesznek ki, és a maradék 2-3 százalékon pedig osztozik az összes többi adóbevétel. Sajnos Magyarországon az adók terén is jelentős különbségek mutatkoznak a szomszédos

országokhoz viszonyítva. Nálunk az adóbevételek jelentős hányadát a termékek utáni adók teszik ki (ÁFA, fogyasztási adó) 40 százalékkal, míg ezt követik a TB-járulékok 35-36 százalékkal. A legfontosabb eltérés azonban a jövedelmek és nyereség utáni adóztatásban mutatkozik meg, hiszen ez nálunk csak 20 százalékat teszi ki az adó- és járulék bevételeknek, ami 15 százalékponttal kevesebb az Európai Unió átlagától. A vagyonadók Magyarországon összességében sem tekinthetők jelentősnek nemzetgazdasági mértékben.

Az államháztartás másik bevételi forrását a tőkejövedelmek jelentik. A tőkejövedelmek származhatnak az állami tulajdonban lévő cégek nyereségességéből, vagy az állami tulajdon utáni osztalékból, esetleg az állami hitelek után járó kamatbevételekből.

Az állami ingatlanok, vagy üzletrészek értékesítéséből származó jövedelmeket az egyéb folyó jellegű bevételek közé soroljuk. Állami vagyontárgy eladásánál (privatizáció) ugyan pénzhez jut a kormány, de ezzel egyidejűleg a nem pénzbeli vagyona lecsökken, ezért a nemzetgazdasági elszámolásokban az ilyen jellegű bevételeket nem számolják jövedelemnek, hanem csak finanszírozási tételnek. Privatizációs tevékenységgel egyedül az államkincstár likviditási helyzetén lehet javítani.

2.4. Költségvetés készítés és jóváhagyás

Habár a gazdasági élet nem tagolódik éves szakaszokra, az államháztartásnak mégis szüksége van erre a tagolásra, döntési, jóváhagyási és ellenőrzési feladatai miatt. Magyarországon a költségvetési év egybeesik a naptári évvel, de nem mindenhol van ez így a világon. Az Egyesült Királyságban, Kanadában és Indiában például április 1-től március 31-ig tart egy üzleti év, míg az Amerikai Egyesült Államokban október 1-től számítják a költségvetési évet. A költségvetés elkészítése két egymástól jól elkülöníthető folyamatra osztható, a tervezésre és magára a költségvetéssel kapcsolatos döntésre.

A tervezési folyamat már jóval az adott gazdasági év előtt elkezdődik. Ebben a folyamatban aktívan részt vesz a Pénzügy Minisztérium és a Gazdasági Minisztérium is, melynek első feladata felmérni az ellátandó tennivalók súlyát és jellegét, valamint nem szabad figyelmen kívül hagyni a korábbi évekből áthúzódó kötelezettségeket és ígéreteket sem. A második teendő a bevételi források és a lehetséges többletbevételek tanulmányozása, melyek figyelembe veszik a makrogazdasági (kibocsátás, infláció, stb.) és a társadalmi adatokat is (várható élettartam, születések száma, stb.). A következő lépés a feladatok, illetve a hozzá tartozó kivitelezési költségek tényleges meghatározása, valamint a közszolgáltatások ideális költségeinek definiálása. Ezután kezdődik a tervezési

folyamat utolsó fázisa, amely a kiadások és a bevételek összehangolását, egyensúlyának megteremtését tartalmazza, és az esetleges külső finanszírozási formák lehetőségeit is felvázolja.

A költségvetés tervezéséhez különböző módszerek állnak rendelkezésre, melyek közül Vigvári [2002] alapján a legelterjedtebb a bázis alapú tervezés és a programköltségvetéses tervezés.

A bázis alapú tervezés lényege, hogy az előző évi előirányzatot veszi alapul, melyben a meglévő adatokat, az aktuális piaci viszonyoknak megfelelően alakítja át. A módszer pozitívuma, hogy az államháztartás minden területére alkalmazható, biztosítja a gazdasági élet folytonosságát valamint, hogy rendelkezésre állnak az előző évek adatai, melyek alapján lehetőség van a rendszer fejlesztésére. Negatívumként említhető, hogy az eljárás konzerválja a kialakult gazdasági helyzetet, és alkalmatlan a radikális változások bevezetésére.

A programköltségvetéses eljárások lényege, hogy a különböző feladatokat kisebb programok keretében igyekeznek megvalósítani, melyekhez egyenként rendelik hozzá az erőforrásokat, elkerülve ezzel a pazarlást. Ezen módszerek közül kettőt is érdemes megemlíteni. Az egyik a Tervezés-programozás-költségvetés rendszere (PPBS), a másik a Nullabázisú költségvetés (ZBB) módszer.

A PPBS rendszer lényege, hogy a korlátozottan rendelkezésre álló erőforrásokat különböző feladatellátási területekre allokálják, majd ezeket a területeket bontják részcélokra. Ezután felméri a részcélok erőforrásigényét, és költség-haszon elemzést végeznek, mely alapján rangsorolják az elvégzendő feladatokat. A végső fázis pedig a kialakult célrendszer kiadásigényének a definiálása. A módszertan előnye, hogy hatékonyabb és átláthatóbb döntési opciókat szolgáltat, a hátránya viszont, hogy nem veszi figyelembe a korábbi viszonyokat, ezáltal a feladat elvégzése munkaigényes és a rendszer működtetése folyamatos karbantartást követel.

A ZBB módszer eleinte új gyártmányok bevezetésével kapcsolatos pénzügyi tervezési technika volt, melynek megjelenését a gyorsan változó technikai környezet igényelte. A közszektorban ez a technika annyit tesz, hogy minden egyes tevékenységet elemi részekre bontanak, és ezekhez rendelik hozzá a kiadási igényeket. A művelet hatékonyan alkalmazható új feladatok kiadási igényének megállapításához, de a meglévő tevékenységek elemzésénél máig nem terjedt el ez a procedúra. (Bod [2006] és Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás [2007] alapján)

A döntési folyamat a költségvetési törvényjavaslat benyújtásával kezdődik, melyet minden év szeptember 30-ig kell a kormánynak a törvényhozás elé terjesztenie. Ezután az Országgyűlésnek november 30-ig van lehetősége megvitatni a módosító indítványokat és megállapítani a kiadások és bevételek összegét, valamint az esetleges hiány, vagy többlet mértékét. Rossz tervezés vagy gazdasági helyzet esetén a költségvetés változtatására van lehetőség módosítás, vagy átcsoportosítás formájában, melynek jogkörét törvények írják elő. E nélkül a költségvetés végrehajtása mindenki számára kötelező, és attól negatív mértékben eltérni tilos.

3. AZ ADÓZÁS ELVEI

Az adó, mint fogalom, az ókorban jelent meg először, az árutermelés megjelenésével és széles körű elterjedésével, valamint az állam szerepének erősödésével. Természetesen a történelem előrehaladtával számtalan módon változtak az adóztatás formái és módszerei, attól függően, hogy az egyén, vagy pedig az államérdek került előtérbe. Colbert egykori francia pénzügyminiszter egyenesen a libatépés művészetéhez hasonlítja az adókat, hiszen szerinte itt is az az elv érvényesül, hogy hogyan tudunk minél kevesebb gágogás árán minél több tollat leszedni a libáról. A hasonlat kicsit cinikus, de valójában nem áll messze a valóságtól. Egy másik ismert személy, Benjamin Franklin amerikai diplomata például a következőt mondta az adókkal kapcsolatban „Ezen a világon semmire sem mondhatjuk, hogy biztos, kivéve a halált és az adót.” De lássuk csak pontosan mit is jelent az adó kifejezés.

„Az adó nem más, mint közvetlen ellenszolgáltatás nélküli, visszatérő, ismétlődő kötelezettség, amelynek mértékét és módját az állam, vagy annak egy szerve egyoldalúan határozza meg.” (Bozsik és Fellegi [2010] 4. oldal) Ez a fajta közteherviselési kötelezettség azért is érdekes, mert azon kevés tételek közé tartozik, melyet népszavazással sem lehet megtámadni. Az adóztatás lényege, hogy azoknak a közjóságoknak, amelyek használatából az egyén nem, vagy csak nagyon nehezen zárható ki (ilyen például a hadsereg, rendőrség fenntartása, vagy az autóutak használata), előteremtse a fedezetét. Mivel azonban az adók úgy tekinthetők, hogy az állampolgárok közvetlen ellenszolgáltatást nem várhatnak el érte cserébe, ezért nem meglepő, hogy nagyon sok országban az adómorál rossznak mondható.

Pitti [2009] alapján az adóztatás elsődleges célja, hogy előteremtse a közjavak finanszírozásához szükséges bevételeket, de ezen feltétel érvényesülése után, számos más egyéb szándékai is lehetnek az adóztatásnak, úgy mint:

- Elosztáspolitikai célok: az állami redisztribúció elősegítése.
- Növekedési célok: a gazdasági növekedés elősegítése.
- Ösztönzési célok: gyors, innovatív gondolkodásmód kialakítása az állampolgárok körében, mellyel könnyebben és rugalmasabban lehet a gazdaságpolitikai célokat elérni.
- Foglalkoztatáspolitikai célok: a technikai fejlődés miatt átalakuló munkaerőpiaci igények elérésének elősegítése.

Bozsik és Fellegi [2010] alapján egy adózási rendszernek a következő funkcióknak kell megfelelnie:

- Fedezeti elv: a fogalom lényege, hogy az adóbevételeknek fedezetet kell biztosítaniuk a költségvetési kiadásokra, hogy ezzel is megőrizték a költségvetés egyensúlyát.
- Törvényi elfogadás elve: új adót kivetni, vagy a régit módosítani csakis az országgyűlésnek van jogköre, de azt is csak a jövőre vonatkozóan (visszamenőlegesen törvényt módosítani nem lehet).
- Haszonelv: reális elvárás a társadalom rétegeitől, hogy azok, akik ugyanolyan helyzetben vannak, azok ugyanannyi adót fizesse, míg akik eltérő helyzetűek, azok ennek megfelelően eltérő mértékben adózzanak többet vagy kevesebbet.
- Fizetőképesség elve: az adóknak azt a célt kell szolgálniuk, hogy segítsék az állampolgárok által helyesnek ítélt újraelosztás megvalósulását. Ez alapján az állam például adókedvezményeket nyújt a többgyermekes családok számára, de az alkoholos termékek árát, melyek károsak a szervezetre többletadóval sújthatja.
- Áttekinthetőség: lehetőleg az adók úgy legyenek megszabva, hogy az adóbevétel és a finanszírozandó cél között minél közvetlenebb összeköttetés legyen. Erre lehet példa a benzin jövedéki adója, melyből az állam az útfelújításokat finanszírozza, azaz, aki többet autózik, az többet használja az utakat, de ehhez több üzemanyagra is van szüksége, tehát megvalósul az áttekinthetőség elve.

- Egyszerűség: arra kell törekedni, hogy az adózás szabályai minél egyszerűbbek legyenek. Egyrészt a bonyolult szabályok növelhetik az adózók adminisztrációs terheit, másrészt nagyobb lehetőséget nyújt az úgynevezett kiskapuk kihasználására.
- Adóbehajtás gazdaságossága: csak olyan adókat érdemes hozni, amelyekből a várható adóbevételek mértéke jóval nagyobb lesz, mint az ahhoz szükséges apparátus fenntartási költségei.

Ha a fenti pontokat szemügyre vesszük, akkor láthatjuk, hogy ezen elvek némelyike önmagában is kizárja a másik elv megvalósulását (például a fizetőképesség elve és a haszonelv), így sajnos tökéletes adófajta sem létezhet. Ennek ellenére az államnak arra kell törekednie, hogy igazságos adórendszert hozzon létre, melyet a többfajta adónem alkalmazásával tud elérni.

3.1. Adópolitika

Az adópolitika feladatköre kiterjed az adórendszer kialakítására és működtetésével kapcsolatos elvi és gyakorlati mechanizmusokra, valamint arra is, hogy elősegítse a társadalmi és gazdasági folyamatok összhangjának megteremtését.

Az adópolitika gyakorlatban történő alkalmazása igen bonyolult feladatnak tekinthető, annak tudatában, hogy az adók közvetlenül befolyásolják a lakosság anyagi helyzetét. Ezen kívül az állampolgárok egyéni érdekeik és etikai elveik függvényében, akár azonos gazdaságpolitikát is másképpen értelmezhetnek az eltérő élethelyzetek függvényében.

Az 1930-as évekig az adók kialakításánál a haszonelvnek való megfelelés volt a legfontosabb, így a különböző adók és azok mértékének megállapítása az állami kiadásokhoz igazodott. Mivel az állam kiadásait jelentősen növelték az egyes háborúk, belátható, hogy ezen adók mértéke nem volt kiszámítható a lakosság számára.

3.1.1. Keynesianus adópolitika

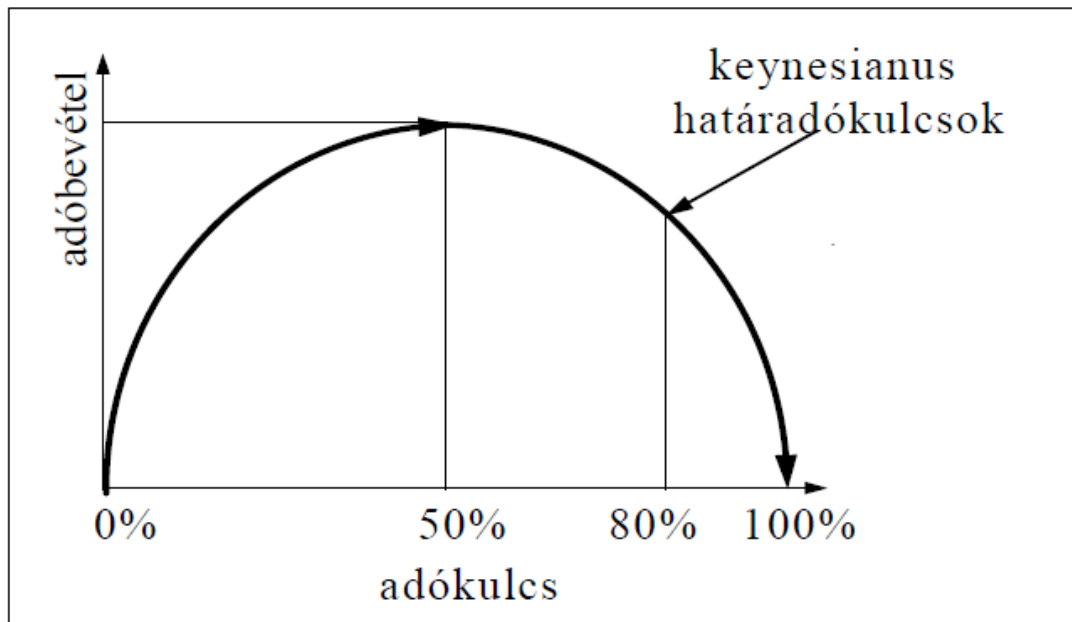
A keynesianus adópolitika az 1930-1940-es években jelent meg, amikor a gazdasági túltermelés miatt jelentős kihívásokkal kellett szembenéznie a modern piacgazdaságoknak. Ennek a politikai irányzatnak a lényege, hogy az államnak jelentős részt kell vállalnia a gazdasági életben, és piaci túltermelés esetén ösztönöznie a kereslet növekedését. Ezt úgy tudja elérni, hogy magasabb szintű adókat vet ki, vagy kölcsönt vesz fel, melyet aztán az

állami kiadások fokozásán keresztül a kereslet gyarapítására tud fordítani. Az állam megnövekedett kiadásai fellendítik a keresletet, ami további növekedést hoz magával. Ennek köszönhetően a beszedhető adók mértéke is emelkedni kezd, amiből van lehetőség a felvett hiteleket törleszteni. Az 1950-1960-as években a társadalombiztosítási rendszerek, az oktatás és a kutatás-fejlesztés egyes feladatai is állami kézbe kerültek, ami miatt újabb adók kivetésére került sor. Ezekre az adókra jellemző volt, hogy a jövedelemadók erősen progresszívek voltak, és sok adókedvezményt lehetett igénybe venni, valamint megjelent a tőkejövedelmek adóztatása is. Az 1970-es években végül a keynesianus adópolitika nem tudott megoldást kínálni a különböző felmerülő gazdasági kihívásokra, ezért lehetőségük nyílt más eszméknek is a megerősödésre, mint például a monetarizmusnak.

3.1.2. A monetarista elmélet

A monetaristák szerint a gazdasági növekedést rövidtávon a pénzmennyiség szabályozásával lehet befolyásolni, amit a következő gondolatokkal indokoltak. Hosszú távon hiába az állami szerepvállalás, a munkanélküliség úgyis be fog állni egy természetes szintre, melyet a kibocsátás követni fog, ezt pedig nem lehet a keresleti oldal növekedésével ellensúlyozni. Éppen ezért az államnak az a feladata, hogy rövidtávon szabályozza a forgalomban lévő pénzmennyiséget, hosszú távon pedig, hogy csökkentse a gazdálkodók kockázatát és törvényi szabályozásokkal garantálja a szerződések betartását. Bozsik és Fellegi [2010] alapján a monetarizmus adópolitikájára a következő pontok voltak jellemzőek:

- A határadókulcsok csökkentése és a progresszivitás enyhítése → erre azért van szükség, mert ha az adókulcsok egy bizonyos szintet elérnek, akkor az állampolgárok arra fognak törekedni, hogy „elbújjanak” az adózás elől, vagy csak egyszerűen csökken a teljesítményük, ami adóbevétel csökkenést eredményez. Erre példa az 1970-es évek Angliája, ahol 70-80 százalékos határadókulcsok voltak, és miután ezeket elkezdték csökkenteni a jövedelemadó bevételek szépen lassan növekedésnek indultak. A monetaristák szerint 50 százalékos határadókulcs felé nem éri meg növelni a terheket, mert akkor már csökkenni fognak a bevételek, míg a keynesianusok 80 százalékra teszik ezt a határt.

2. ábra: A Laffer-görbe alakja a monetaristák szerint a jövedelemadó bevételeknél

Forrás: Bozsi és Fellegi- Adózási ismeretek [2010]

- Kedvezmények leépítése, normatív adóztatás bevezetése: ha kedvezményeket adunk, akkor torzul a termelés, és emiatt nem a legjövedelmezőbb területek fejlődnek.
- Tőkejövedelmek adójának csökkentése, vagy megszüntetése.
- Közvetlen adók mértékének csökkentése, közvetett adók elterjesztése.

3.1.3. Az adópolitika lehetőségei és korlátai

Az adópolitikák kialakításakor fontos szempont, hogy reális értékekkel kalkuláljanak a politikusok, azaz figyelembe vegyék az adott ország társadalmi, és gazdasági sajátosságait, valamint a fenntarthatóságot, mint hosszú távú célt.

Földes [2003] alapján az adóterhek kialakításánál határt jelent:

- A politikai korlát: túl magas adók esetén a választó polgárok elveszíthetik bizalmukat a politikai vezetésben, vagy megjelenhet az adó kifizetésének tömeges elutasítása.
- Gazdasági korlát: ha túl nagyok az elvonások, akkor csökkenhet a fizetőképes kereslet, ami a gazdasági növekedés lelassulását, vagy megtorpanását eredményezheti.
- Fiskális korlát: az állami kiadások mértéke nem haladhatja meg a biztonságosan beszédhető adók és járulékok mértékét.

- Jogi korlát: figyelembe kell venni az alkotmányos alapelveket és az időbeli, területi és személyi elévülési korlátokat.

A GDP arányában mérve, az adóterhelés alapján 3 nagy csoportba oszthatjuk az országokat (Pitti 2009.)

- Hagyományosan magas terhelésű országok: ide tartozik például Dánia (48,7 százalék), Svédország (48,3 százalék), Franciaország (43,3 százalék), Olaszország (43,3 százalék), Ausztria (42,1 százalék).
- Átlag körül mozgó országok (hullámzó) adóterhelést alkalmazó országok: Magyarország (39,8 százalék), Németország (39,5 százalék), Hollandia (38,9 százalék), Spanyolország (37,1 százalék), Csehország (36,9 százalék), Portugália (36,8 százalék), Anglia (36,3 százalék).
- Hagyományosan alacsony adóterhelésű országok: Lengyelország (34,8 százalék), Bulgária (34,2 százalék), Görögország (32,1 százalék), Szlovákia (29,4 százalék), Románia (29,4 százalék).

3.2. Az adóztatás hatásai

Az adópolitikai döntéseknek szerteágazó következményei vannak a gazdaságban, mind mikro-, mind makroszinten, ezért nem könnyű elemezni, hogy egy-egy új adó bevezetése milyen hatással lesz a gazdaság működésére.

Földes [2004] alapján napjainkban a következő hatások érvényesülnek a gazdaságban az adóztatás hatására:

- Jövedelmi hatás: az egyértelmű, hogy az adóztatásnak jövedelem-elvonási hatása van az egyes háztartásokra nézve, a kérdés csak az, hogy milyen módon érinti ez a gazdaság különböző ágazatait.
- Gazdasági teljesítményeket orientáló hatás: a gazdaság szereplői ugyan lassan, de akklimatizálódnak a gazdaságpolitikai döntésekhez, ez pedig azt jelenti, hogy egyes beruházásokat időben elhalaszthatnak, vagy megváltoztathatják a tranzakciók formáját, esetleg megpróbálhatják az adóterheket áthárítani másokra.
- Gazdasági szereplők magatartására gyakorolt hatás: a túl magas adóterhek megjelenése arra ösztönözi a gazdaság szereplőit, hogy változtassanak a gazdasági tevékenységükön, ezáltal pedig legálisan kerüljék el az adózást.
- Munkaerő-piaci hatás: mivel a legnagyobb adók a jövedelmet terhelik, ezért a gazdálkodók arra törekednek, hogy csökkentsék a dolgozók létszámát, amit

technika fejlesztéssel vagy munka kiszervezéssel igyekeznek elérni. Ez a tevékenység azonban roppantul káros a gazdasági aktivitásra, ezért fontos, hogy a jogalkotók próbálják szinten tartani ezeket az adóterheket.

- Egyensúlyi hatás: az adóknak arra kell irányulniuk, hogy megteremtsék az egyensúlyt a kereslet kínálat és a költségvetés kiadási és bevételi oldala között.
- Szociális hatások: a munkaerő-piaci hatásnál már említettük, hogy az adók emelése csökkentheti a gazdasági aktivitást, ami ezzel egyidejűleg (a jóléti állam funkciói miatt) megnöveli a szociális támogatásokra fordítandó kiadásokat is.
- Korrekciós hatások: az adókedvezmények ösztönzik a gazdaság szereplőit, hogy bizonyos makrogazdasági feltételeknek megfeleljenek, amelyek mindenki számára előnyt jelenthetnek. Ilyen feltételek lehetnek a K+F szektor fejlesztése, vagy a környezetkárosító tevékenységek visszaszorítása.

3.3. Közvetett és közvetlen adók

A közvetett adók olyan kötelezettségek, amelyek termékhez, vagy szolgáltatáshoz kapcsolódnak (forgalmi adó, fogyasztási adó, jövedéki adó, iparüzési adó, idegenforgalmi adó).

Ezen adók kivetésénél nem az állampolgárok egyéni körülményei a mérvadóak, hanem maga a szolgáltatás vagy termék az adó tárgya.

Bozsik és Fellegi [2010] alapján a közvetett adók előnyei a következők:

- A fogyasztást adóztatja, aki többet használ fel az adott termékből, annak több adót is kell fizetnie érte, de a megtakarítások és befektetések adómentesek, ezáltal elősegíti a gazdasági növekedést és a tőkefelhalmozást.
- A fogyasztás terén csak kisebb eltérések mutatkozhatnak az egyén különböző élethelyzetei között, ami biztosabb és könnyebben kalkulálható bevételi forrást jelent az államháztartás számára.
- Az adó beszedése relatíve egyszerű, és a rendszer fenntartása kevés költséggel jár, azaz érvényesül az adóbehajtás gazdaságosságának elve.

Azonban nem szabad elfeledkeznünk közvetett adók hátrányairól sem, amelyek a következők:

- A haszonelvnek nem felelnek meg ezek az adók, mert az adókulcsok lineárisak, és a nagyobb fogyasztást is ugyanakkora adókulcs terheli, mint a kisebbet.
- Nehezen lehet egymástól elválasztani, hogy ki az, aki fogyasztási és ki az, aki

termelési célú felhasználó.

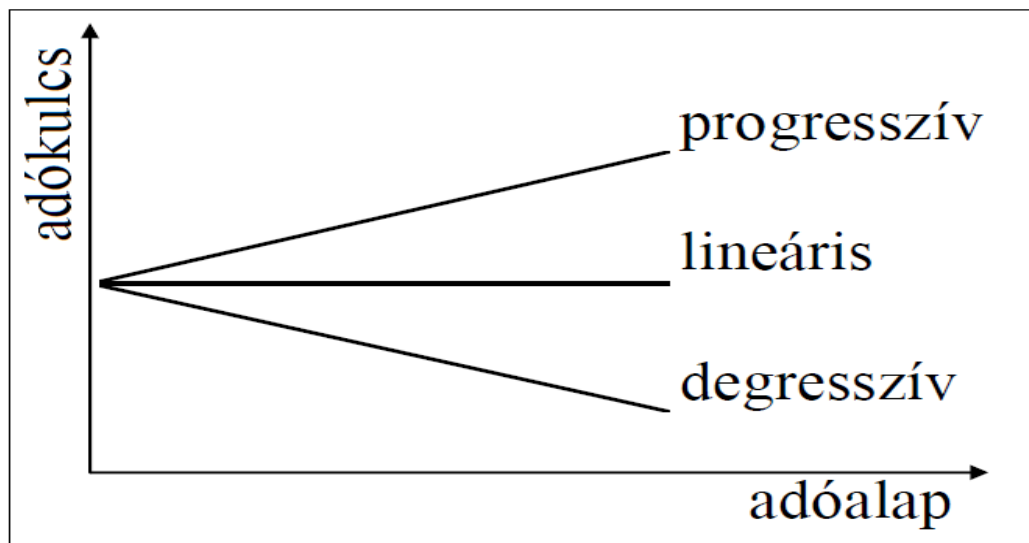
- Számla nélküli eladással viszonylag könnyen meg lehet előzni az adókötelezettség kialakulását.

Ezzel szemben a közvetlen adók nem szolgáltatáshoz, vagy termékhez kapcsolódnak, hanem valamely gazdasági tevékenységhez, annak pénzügyi eredményéhez vagy lakossági jövedelmek nagyságához (személyi, vállalati jövedelemadó).

A közvetlen, vagy más néven direkt adók, az állampolgárok egyéni helyzetétől, jövedelemszerzésétől vagy vagyonától függően változó közterhek.

Az adóalap egységére jutó adót adómértéknek nevezzük. Ha az adómérték egy konkrét összeg, akkor adótételről beszélünk, ha viszont az adó mértéke az adóalap egy meghatározott százaléka, akkor adókulcsnak nevezzük.

Az adómérték és az adóalap függvényében 3 féle adókulcsot különböztetünk meg. Ez alapján lehet szó degresszív, lineáris, vagy progresszív adómértékről, melyet a következő ábra szemléltet.

3. ábra: Az adókulcs változása az adóalap függvényében

Forrás: Bozsik és Fellegi- Adózási ismeretek [2010]

A degresszív adók lényege, hogy minél nagyobb jövedelemmel rendelkezik egy adott személy, vagy vállalat, annál kisebb adókulcsok alapján kell adóznia. Degresszív adókra nem sok példát találni a modern piacgazdaságokban, mivel ellent mondana a haszonelvnek és a fizetőképesség elvének is, de az utóbbi időben egyre inkább megoszlanak a vélemények ennek az adókulcsnak a hasznosságáról. Elméletben ugyanis

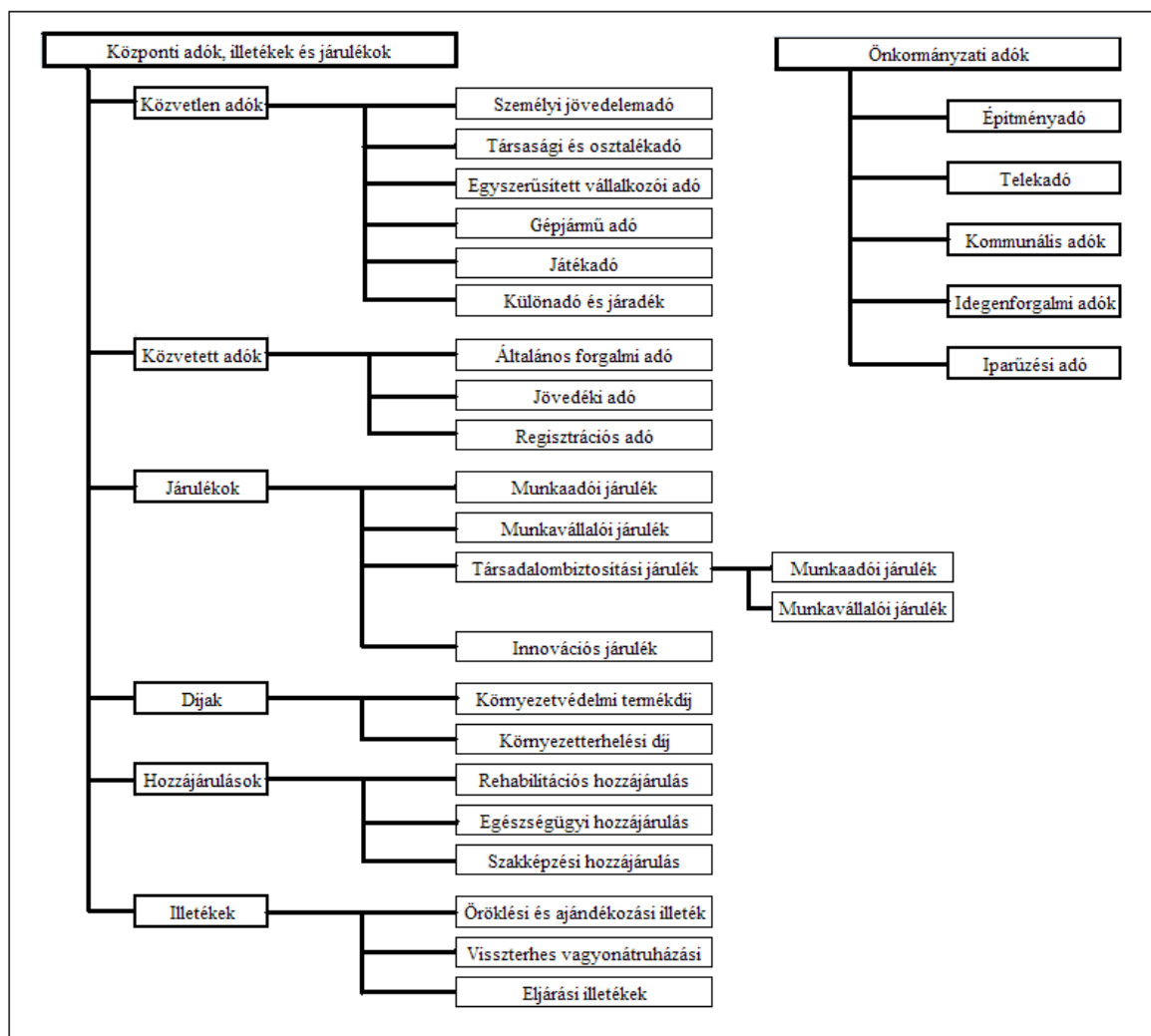
érdekes lehet vizsgálni, hogy az állampolgárok maximálisan milyen minőségben és mennyiségben élvezhetik a jóléti állam által nyújtott szolgáltatásokat, úgy mint oktatás, egészségügyi ellátás és ehhez hasonló. Ha ugyanis az egyes személyekre lebontva az állam tegyük fel csak 5 millió forint értékű szolgáltatást tud kínálni, akkor reális elvárás lehet a társadalom tagjai számára, hogy ha ezt az adó határt eléri, akkor onnantól nagyobb jövedelmük után kisebb adókulccsal kelljen adózniuk, hiszen ők már hozzá tették a saját részüket az államháztartás működéséhez. Én személy szerint nem szeretnék véleményt alkotni a degresszív adókkal kapcsolatban, hiszen ahhoz sokkal tágabb körű ismeretekre lenne szükségem, továbbá tudományos kutatásomhoz sem kapcsolódik szorosan ez a témakör, az azonban biztos, hogy az ezzel kapcsolatos további kutatások érdekes eredményekkel szolgálhatnak az adószakértők számára.

A lineáris adóknál nem csökkennek vagy nőnek az adókulcsok százaléakai a jövedelem függvényében, hanem törvényileg előírt módon mindenre egységes százaléku adókulcs hárul.

Progresszív adóról akkor beszélhetünk, ha az adókulcsok a jövedelem növekedésével együtt nőnek. Ebben az esetben főleg a fizetőképesség elvének érvényesülésére fektetnek nagy hangsúlyt. A progresszív adózás egyik legnagyobb hátránya, hogy visszafogja a teljesítményt, hiszen az adóalap növekedésével a jövedelem egyre nagyobb összegét kell adó formájában befizetni. Néhány adófajtánál éppen ezért vezették be a sávosan progresszív adókulcsokat, ahol csak a többletjövedelmet terheli a többlet adókulcs.

3.4. A magyar adórendszer

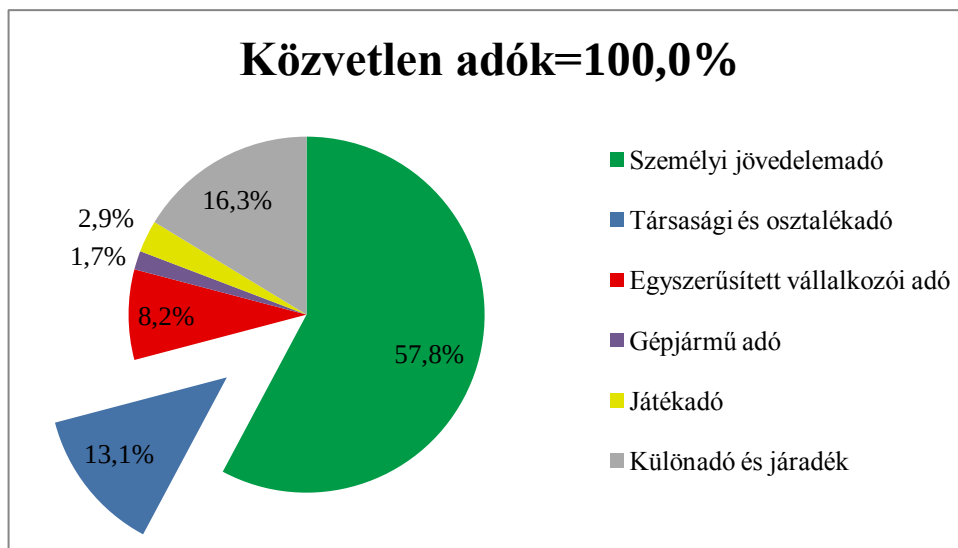
A központi adók mellett az 1990. évi C. törvény alapján megjelentek a különböző helyi (önkormányzati) adók is, melyek mértékét az önkormányzatok állapítják meg. Ez alapján a magyarországi adórendszer két alrendszerre tagozódik. (Vigvári [2002] Bozsik és Fellegi [2010] alapján)

4. ábra: A mai magyar adórendszer felépítése

Forrás: Budai- Adókalauz [2009] alapján

Ezen adórendszeren belül a központi adók, illetékek és járulékok között találhatóak a közvetlen adók, melyek vizsgálata kifejezetten fontos a téma szempontjából. A közvetlen adókból származó bevételek jelentős része ugyanis a Társasági adóból származik, mely adótörvénynek a 2011. júliusi változása az államháztartás bevételeit is nagy mértékben érinti.

5. ábra: A közvetlen adókból származó bevételek megoszlása (2012. évi előirányzat)

Forrás: 2012-es költségvetés adatai alapján

Az ábra alapján látható, hogy Magyarországon 2012-ben a közvetlen adókból befolyó összegek előirányzata 2 724 017 millió forint volt, aminek a 13,1 százalékát teszik ki a társasági adóbevételek, amely számszerűsítve 356,2 milliárd forintot jelent.

3.5. Társasági és osztalékadó

A társasági adó egy olyan közvetlen, sávosan progresszív adó, amit a gazdasági társaságoknak kell fizetniük az adott évben elért nyereségük után.

Bozsik és Fellegi (2010) alapján a jól működő nyereségadóztatásnak a célja, hogy:

- növelje az államháztartás bevételeit,
- erősítse a tulajdonosi motivációt azáltal, hogy alacsonyan tartják az adókulcsokat (Magyarországon 40 százalékról csökkentették le 10 százalékra),
- ösztönözze a tőkebefektetéseket azáltal, hogy többlet adót csak akkor kell fizetni, ha a jövedelmet kivonják a vállalkozásból,
- versenysemleges legyen, minden társaságra ugyanazok az adókulcsok vonatkozzanak,
- illeszkedjen az Európai Unió nyereségadóójához.

Abban azonban nincs egyetértés a modern piacgazdaságokban, hogy van e szükség társasági adóra, ugyanis többen vitatják ennek az adónemnek a létjogosultságát, amit a következő érvekkel indokolnak:

- A társasági adóból származó bevételek nem számottevőek, a korrekciók

bonyolultak és a „kiskapuk” kijátszása miatt sok lehetőség kínálkozik az adóalap csökkentésére.

- Ha az adó mértéke jelentős, akkor csökkenhet a nyereségérdekeltség, és a tőkét kivihetik más országokba, ahol alacsonyabb terheket rónak a működő befektetésekre (az európai szokásjogok szerint a 10% alatti nyereségadóval rendelkező országok adóparadicsomnak számítanak).
- A jövedelmet adóztatja, attól függetlenül, hogy azt mire használják fel, ezáltal a visszaforgatott jövedelmeket is adóztatja, ami káros lehet a gazdasági növekedésre.

Ezt az adónemet Magyarországon először 1988-ban vezették be és az azóta eltelt 24 év során kétszer változott az elnevezése. Kezdetben vállalati nyereségadó volt a neve, majd 1990-1992-ig vállalkozási nyereségadó, utána pedig társasági adó. Az adó hatálya alá tartozik minden belföldön gazdálkodási tevékenységet folytató társaság, csak néhány kivétel van, a 100 százalékban állami tulajdonú társaságok.

Az adó alanyai Magyarországon:

- Belföldi gazdasági társaságok,
- Szövetkezetek,
- Munkavállalói Részvény Program,
- Jogi személyiségű munkaközösség,
- Közhasznú társaságok,
- Külföldi gazdasági társaság, ha van belföldi telephelye,
- Egyebek, ha van vállalkozói tevékenységük.

Az országban a társasági adó hatálya alól alanyi adómentességet kapott társaságok például:

- Magyar Nemzeti Bank,
- Közszolgálati műsorszóró (MTI),
- Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Tartalékgazdálkodási Kht.,
- Pártok,
- Büntetés-végrehajtási intézmények.

A társasági adó általános jellemzői, hogy nem áthárítható, szektor semleges és nem költséget, hanem nyereséget terhel. Az adókötelezettség a társasági szerződés közokirattá

foglalásának, ellenjegyzésének napjától kezdődik, és a jövedelemszerző tevékenység megszűnéséig tart. A társasági adó mértéke jelenleg hazánkban 10 százalék az 50 millió forintot meg nem haladó nyereségre, és 19 százalék az a feletti részre.

A társasági adó mértékének megállapítása a következő folyamat szerint történik (Fellegi [2011] alapján):

+ Bevétel
- nem adóköteles bevétel
- Kiadás
+ Költséggént nem elszámolható kiadás
= Jövedelem
+/- adóalap-korrekciók
= adóalap
- számított adó
+ adókedvezmények
= adózott jövedelem

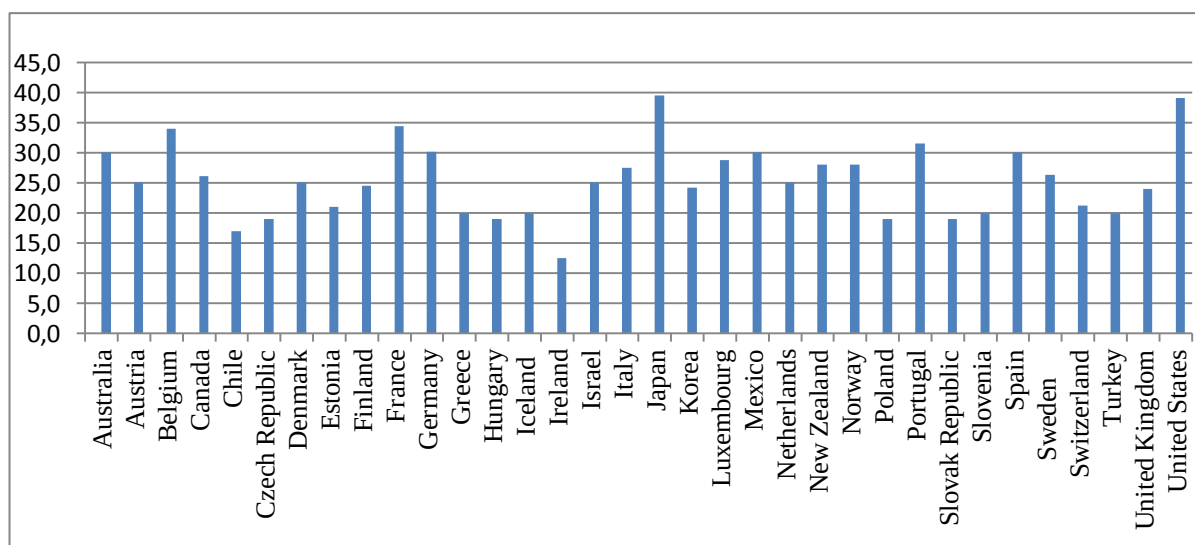
Most pedig a teljesség igénye nélkül lássunk néhány korrekciós tételt.

Társasági törvény adóalap növelő tételei:

- Céltartalék záró állománya
- Elszámolt amortizáció, könyv szerinti érték
- Bírság, büntetés
- Előző évi adócsökkentő tétel
- Behajthatatlan követelés adóévben leírt összege, elengedett követelés
- Ellenőrzött vállalkozásoknak fizetett értékvesztés, árfolyamveszteség
- Adóellenőrzés során megállapított adóévi költségként elszámolt összeg
- Megváltási áron nyilvántartott föld, erdő értékesítésekor a könyv szerinti érték

Társasági törvény adóalap csökkentő tételei:

- Adóellenőrzés során bevételként megállapított összeg
- Adóévi beruházás értéke a kis- és a középvállalkozásoknál
- Társasági adótörvény szerint elszámolható amortizáció
- Szakmunkásképzéskor a minimálbér 24 százaléka jogszabály, illetve 12 százaléka az iskolával kötött együttműködési szerződés alapján
- 12 hónapi TB, ha szakmunkástanulót, vagy 6 hónapig munkanélkülit, vagy börtönből szabadult dolgozót alkalmaznak

6. ábra: Társasági adókulcsok 2012-ben az OECD országokban
 Forrás: www.oecd.org/tax/taxpolicyanalysis/Table%20II.1_FINAL.xls

Az OECD országok listájában tehát Magyarország a 19 százalékos társasági adókulcsával a középmezőnybe tehető, az 50 millió forint alatti nyereségre vonatkozó 10 százalékos adókulccsal pedig nem áll messze az adóparadicsomok szintjétől sem (a 10 százalék alatti adókulccsal rendelkező országokat hívjuk adóparadicsomoknak). (Pitti [2009] és Bozsik Fellegi [2010] alapján)

4. A TAO VÁLTOZÁSA

A Parlament 2011. június 27-én fogadta el az 1996. évi LXXXI. társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény módosításait, mely alapján új lehetőségek nyílnak meg a látvány-csapatsportok előtt. A változás életbe lépése után lehetőség nyílt arra, hogy a cégek társasági adójuk bizonyos százalékát felajánlják a különböző sportszervezeteknek, ezzel is támogatva a sportágak tömegbázisának megteremtését. A támogatási kör öt sportágra terjed ki, amelyek a futball, a kézilabda, a vízilabda, a jégkorong és a kosárlabda. Azért e sportágak támogatása mellett döntött a kormányzat 2011-ben, mert a sportoló lakosság 90 százaléka ezen sportok valamelyikét űzi, és a leigazolt sportolók 75 százaléka is ezen sportágak valamelyikében tevékenykedik. (Lukács [2012] alapján)

4.1. A támogatás feltételei és folyamatai

A következő részben azt fogom bemutatni, hogy kik és milyen tevékenységekre vehetik igénybe a támogatást, illetve, hogy ennek mi a folyamata és a legfontosabb szabályai.

4.1.1. Ki jogosult a támogatásra?

A törvényalkotók eredetileg az élvonalbeli klubok számára akarták elérhetővé tenni ezt a támogatási formát, azonban ez ellenkezett az Európai Unió sporttal kapcsolatos alapelveivel, miszerint a profi sportnak el kell tudnia tartani magát, ezért új megoldást kellett kitalálniuk. Ekkor került előtérbe az amatőr, a szabadidő- és egyetemi sport valamint az utánpótlás nevelés támogatásának a lehetősége, mivel ehhez az állam minden segítséget megadhat a különböző sportszervezeteknek. A támogatásra jogosultak körébe tartoznak a Szakszövetségek által elismert hivatásos sportszervezetek, a sportiskolák, a labdarúgás érdekében létrehozott közhasznú alapítványok és nem elhanyagolható módon az amatőr sportszervezetek is. (Harle [2012] alapján)

4.1.2. Milyen tevékenységekre lehet támogatást kérni?

A sporttámogatási rendszer kialakításának több célja is volt, melyek közül a tömegbázis megteremtése, a sportszakmai sikerek elérése és az infrastruktúra fejlesztése mondható a legfontosabbnak.

Ezen célok elérése érdekében a következő jogcímeken lehet támogatást igényelni:

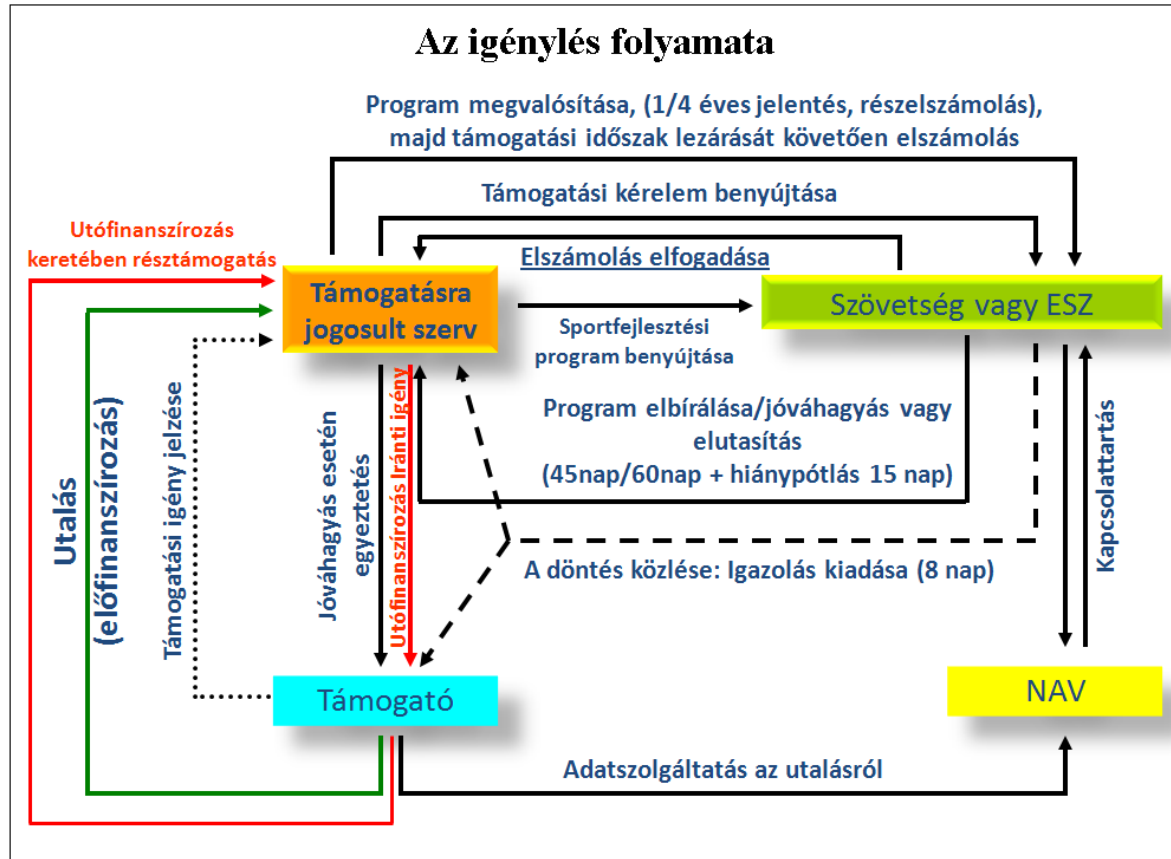
- Utánpótlás-nevelési feladatokra: az oktatás színvonalának fejlesztése, kapcsolódó költségek átvállalása, és olcsóbb hozzáférés biztosítása a fiatalok és a szülők számára egyaránt (a támogatás mértéke maximum 90 százalék).
- Képzéssel kapcsolatos személyi jellegű ráfordításokra: edzők, sportmenedzserek, sportegészségügyi szakemberek toborzása, képzése, továbbképzése (a támogatás mértéke maximum 25-60 százalék).
- Tárgyi eszköz beruházásra, ezen belül is 2 lehetőség található:
 - o Beruházás: labdák, kapuk, hálók, mezek, stb. (a támogatás mértéke maximum 70 százalék).
 - o Infrastrukturális fejlesztésekre: pályák, kiszolgáló létesítmények építése, felújítása, kapacitásnövelése (a támogatás mértéke 30-50-70 százalék között a közcélú használat függvényében).
- Személyi jellegű ráfordításokra: edzők, gyúrók bérezésére (a támogatás mértéke maximum 25-60 százalék).

Milyen mértékű támogatás igényelhető?

Felső korlát nincs megszabva a támogatás mértékével kapcsolatban, de azt figyelembe kell venni, hogy az igényelt összegeknek összhangban kell lenniük a szervezet teherbíró képességével, hiszen minden támogatás igénybevétele során valamennyi önerővel

rendelkeznie kell a gazdálkodó szervezetnek (10-75 százalék között), a felhasználás típusától függően.

4.1.3. A támogatás igénylés folyamata

7. ábra: A TAO pénzek lehívásának folyamata

Forrás: MLSZ dokumentumok és Fazekas (2012) előadása alapján
<http://www.mlsz.hu/tao-program>

A fejlesztési program elfogadása két egymástól jól elkülöníthető folyamat eredményeként jön létre. Először is a sportszervezeteknek egy sportfejlesztési programot kell benyújtaniuk a Szövetségnek vagy az ellenőrző szervnek, amiben részletezik, hogy milyen jogcímen mekkora összeget szeretnének igényelni, és azt milyen célra szeretnék felhasználni. A benyújtott igényléseket a Szakszövetségek elnöksége és az Infrastrukturális bizottság bírálja el. (A jelenértéken legalább 300 millió forintot meghaladó sportfejlesztési programok esetében a jóváhagyó szerv kikéri a sportpolitikáért felelős miniszter és az adópolitikáért felelős miniszter véleményét is.) A beérkezést követően, a jóváhagyást végző szervezetnek 30 nap áll a rendelkezésére, hogy elbírálja a sportfejlesztési programot, és 15 napos határidő mellett felszólíthatja a sportszervezetet az esetleges hiánypótlásra.

Sikeres pályázat esetén írásos tájékoztatást nyújtanak a felhasználható keretösszegekről és az egyes területek erőforrásigényéről. A támogatást elnyerő szervezeteknek kötelességük a határozat kézhezvétele után honlapjukon közzétenni a részletes fejlesztési programot és a lehívható keretösszeget, hogy az mindenki számára elérhető legyen.

A másik folyamat a gazdasági partnerek keresése, mely kezdődhet a fejlesztési program sikerességének kihirdetése után, de akár előtte is. Ennek a folyamatnak a lényege az, hogy a sportszervezeteknek saját maguknak kell felvenniük a kapcsolatot a társasági adó hatálya alá tartozó szervezetekkel és megállapodást kötniük a támogatókkal. Ha a gazdasági társaságok élni kívánnak ezzel a lehetőséggel, akkor írásban jelzik támogatási szándékukat a sportszervezet felé, amely ezután benyújthatja a támogatási kérelmét a bíráló szervek felé. Ezt követően a szakszövetségek 8 napon belül írásban közlik a döntésüket mind a sportszervezetekkel, mind pedig a támogatókkal, ami után megtörténhet a támogatás átutalása. Erről a támogató félnek a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt is értesítenie kell. A sportfejlesztési program megvalósítása során folyamatosan tájékoztatni kell az ellenőrző szerveket (negyedéves jelentés, részelszámolás) a fejlesztés menetéről, a program befejezése után pedig egy végleges elszámolást kell benyújtaniuk a sportszervezeteknek. Utófinanszírozás esetén az elszámolás elfogadása után történik meg a támogatások átutalása.

4.1.4. A támogatások felhasználásának legfontosabb szabályai

A kapott pénzügyi erőforrásokat csak a fejlesztési programban elfogadott tervek alapján lehet felhasználni, indokolt esetben azonban van lehetőség (az MLSZ-en keresztül) a program módosítására. A támogatott szervezetnek kell arról is gondoskodnia, hogy a különböző jogcímenek igazolt fejlesztési összegeket elkülönítetten kell kezelni, azaz külön-külön önálló pénzforgalmi számlát kell nyitni, amely lehet alszámla is. Egy-egy alszámláról csak az adott jogcímre vonatkozó kifizetés az engedélyezett, a keresztfinanszírozásra pedig nincs lehetőség. A beérkezett összegek elszámolásakor a FIFO (First In, First Out) elv alkalmazása javasolt. A szabályos felhasználás ellenőrzésének érdekében negyedévente előrehaladási jelentést kell benyújtani a Nemzeti Sport Intézet számára, akiknek a feladatköre a pénzügyi nyilvántartás és szakmai programok előrehaladásának vizsgálatára terjed ki, sőt akár az egyes alszámlák számlatörténetét is lekérhetik. Ha bizonyosságot nyer, hogy valamekkora összeget a sportszervezet szabálytalanul használt fel, abban az esetben a jogosulatlanul igénybe vett támogatást jegybanki alapkamat plusz 50 százalékos mértékkel növelt összegben köteles

visszafizetni, de súlyos visszaélés esetén arra is van lehetőség, hogy az NSI 3 évre kizárja a támogatási rendszerből az igénylőt. Továbbá nagyon fontos megemlíteni, hogy a gazdasági társaságok semmilyen ellenszolgáltatásra nem jogosultak a társasági adójuk felajánlásának fejében, az ezzel ellentétes megállapodásokat pedig semmisnek kell tekinteni. Ha viszont valamelyik gazdasági társaság szponzoráció formájában külön is szeretne támogatni egy-egy szervezetet, arra természetesen van lehetőség, sőt az MLSZ is javasolja, hogy a TAO általi adóalap csökkenés, adómegtakarítás egy részét (50 százalékát) például reklámszerződés formájában forgassák vissza a támogatók. (az MLSZ dokumentumai alapján.)

4.2 Tapasztalatok az első év alapján

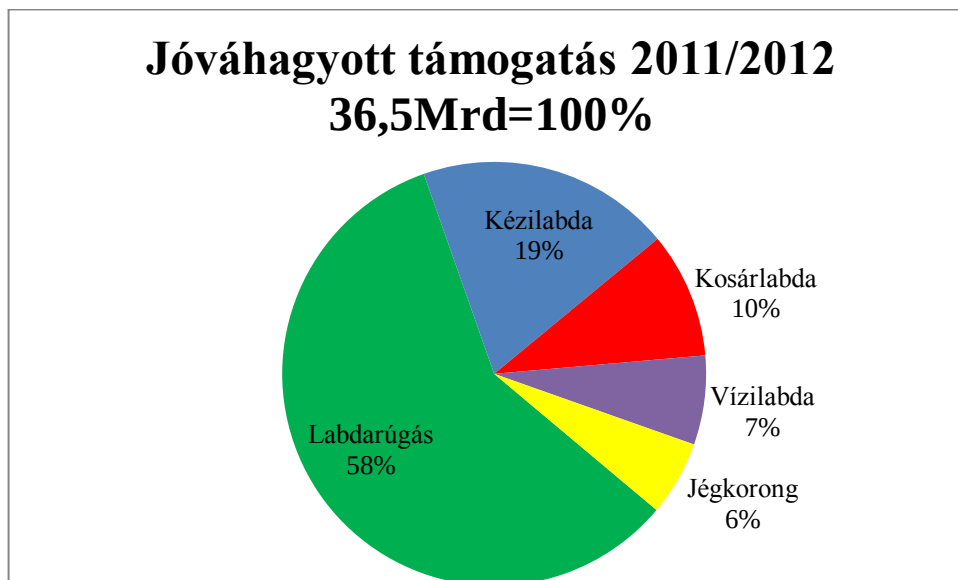
A kezdeményezés sikeresnek tekinthető annak tükrében, hogy a 2011/2012-es támogatási időszakban majdnem 37 milliárd forint volt a jóváhagyott szakmai támogatások értéke (a társasági adóbevételek 14 százaléka) az egyesületek számára, amely 1550 sportfejlesztési programból tevődött össze. A 2012/2013-as támogatási időszakban a szeptember 15-ig beérkezett pályázatok alapján újabb 102 milliárd forint igénylésére nyújtottak be a sportszervezetek fejlesztési programokat, ami hűen tükrözi, hogy az eddig kételkedők is belátták a rendszer hatékonyságát, és bíznak a változások által nyújtott lehetőségekben. A fent említett támogatási összegekből a különböző sportágak a következőképpen részesültek (5. táblázat):

5. táblázat: A TAO programban résztvevő látványcsapatsportok támogatás igénylései

Sportág	2011/2012				2012/2013	
	Egyesületek		Szövetségek		Egyesület	Szövetség
	Igényelt	Jóváhagyott	Igényelt	Jóváhagyott	Igényelt	Igényelt
Kézilabda	9 055 347 166	7 077 694 025	485 855 600	387 632 640	21 856 345 996	1 558 947 689
Kosárlabda	4 400 468 626	3 499 491 127	1 157 665 571	906 759 232	7 886 226 693	1 398 332 929
Jégkorong	2 480 408 044	2 088 993 778	839 440 304	724 542 304	5 292 778 182	559 454 000
Vízilabda	2 924 423 699	2 474 858 225	5 162 026 679	4 241 500 810	9 405 556 246	263 720 818
Labdarúgás	27 482 604 959	21 351 196 999	216 748 600	196 131 896	57 974 509 529	13 513 274 012
MOB	-	-	232 166 350	121 652 757	-	148 551 159
Összesen	46 343 252 494	36 492 234 154	8 093 903 104	6 578 219 639	102 415 416 646	17 442 280 607

Forrás: Bardóczy- A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása (2012) alapján

Az 5. táblázat és a 8. ábra alapján láthatjuk, hogy a 2011/2012-es támogatási időszakban a legnagyobb összeget a labdarúgó egyesületek igényelték, mintegy 27,5 milliárd forintot, amiből 21,5 milliárd forint felhasználását jóvá is hagyták az ellenőrző szervek (az összes jóváhagyás 58 százaléka). Ezután a kézilabda egyesületek következtek 7 milliárd forint jóváhagyott összeggel (19 százalék), majd a kosárlabda (10 százalék), vízilabda (7 százalék) és jégkorong (6 százalék) sportszervezetei.

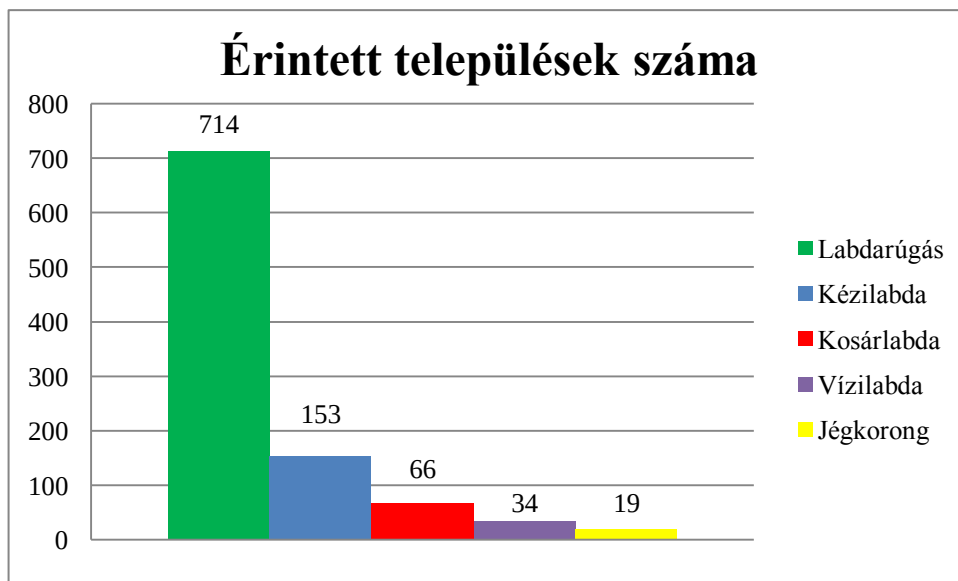
8. ábra: A jóváhagyott támogatások megoszlása az egyes sportágak között a 2011/2012-es támogatási időszakban

Forrás: Bardóczy- A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása [2012] alapján

Ez a tendencia a 2012/2013-as támogatási időszakban sem változott meg, hiszen a pályázati pénzek több mint 50 százalékát itt is a labdarúgó klubok igényelték, amely számszerűsítve közel 58 milliárd forintot jelentett. (5. táblázat)

Fontosnak tartom megjegyezni azt is, hogy nem csak a nagyvárosok (és ezen belül is a nagyobb klubok) éltek ezzel a támogatási lehetőséggel, hanem a kisebb helyi sportszervezetek is kivették a részüket a fejlesztésekből, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy a támogatásokból részesült települések száma megközelíti az ezret.

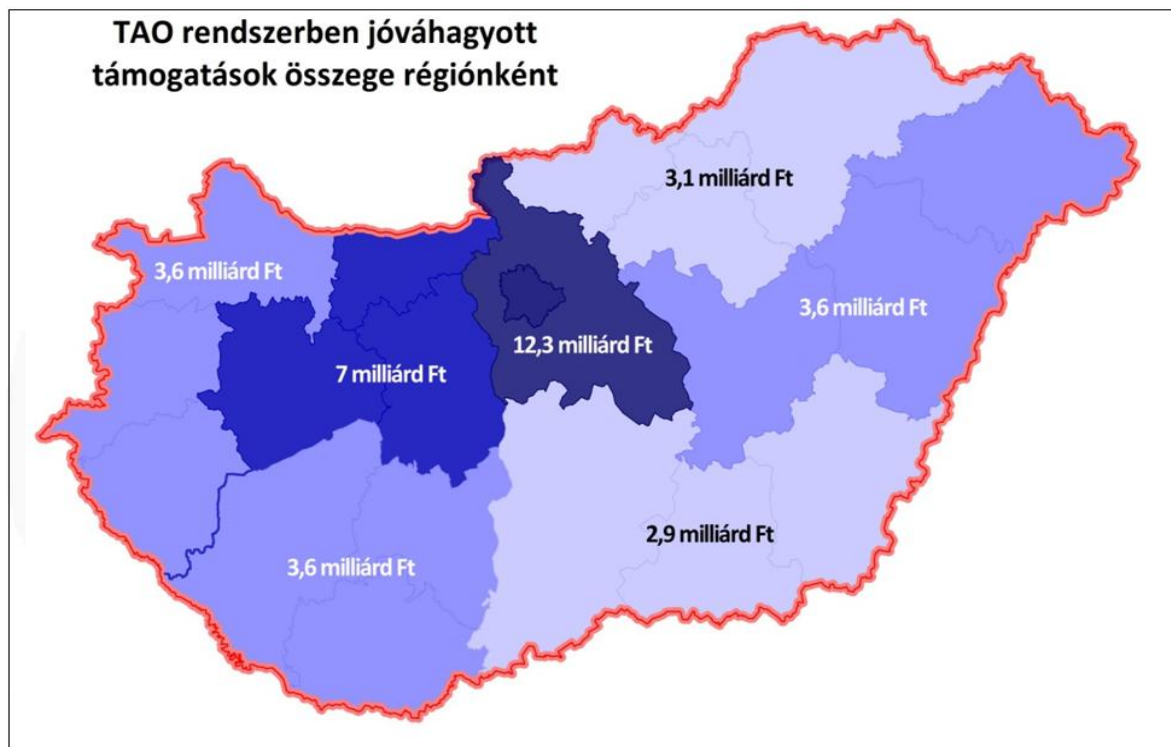
A 9. ábrán az érintett települések számát láthatjuk, és azt, hogy milyen sportághoz kapcsolódó fejlesztési programot nyújtottak be az ellenőrző szervek részére.

9. ábra: A TAO támogatás által érintett települések sportágak szerinti megoszlása

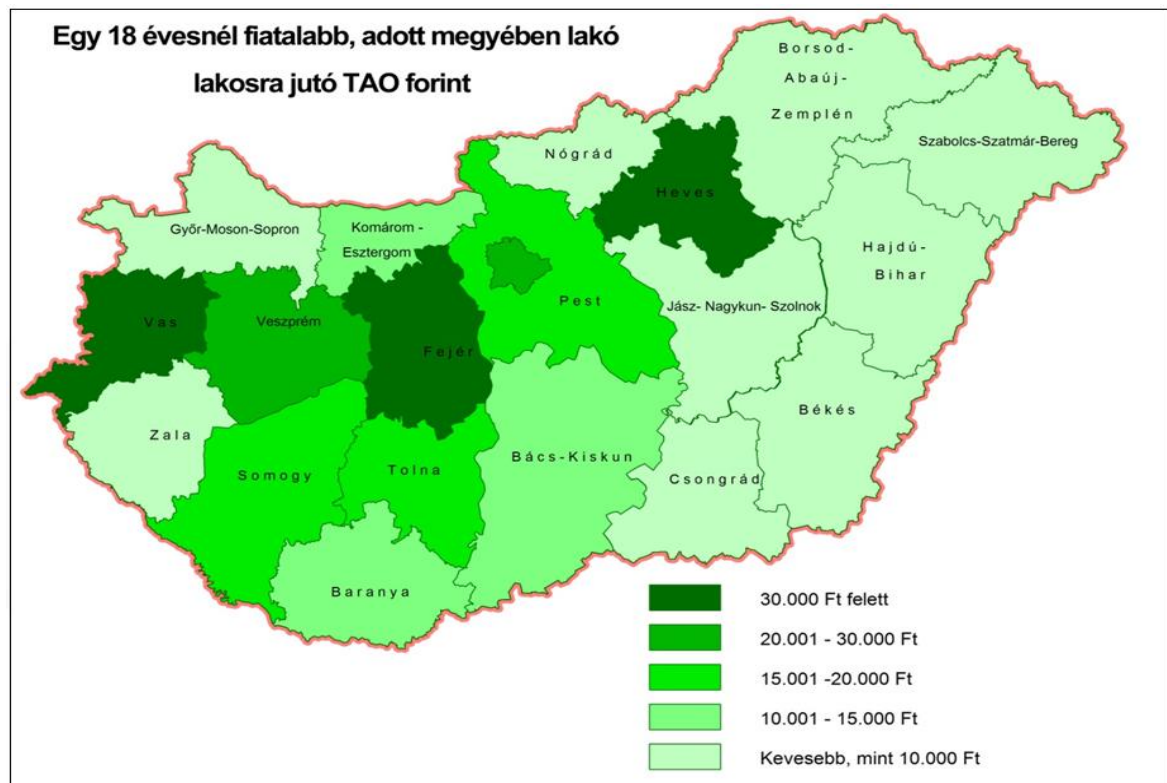
Forrás: Bardóczy- A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása [2012] alapján

A támogatási pénzek régiónkénti eloszlását szemügyre véve is jelentős eltéréseket tapasztalhatunk (10. ábra). Öt régióban (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl) viszonylag ugyanakkora összegű támogatásokat realizáltak a klubok (3-4 milliárd forint között), sőt még a Közép-magyarországi régió sem tekinthető kirívónak a maga 12,3 milliárd forintjával, annak tükrében, hogy majdnem 3 millió ember lakik ezen a területen. Ezzel szemben a Közép-dunántúli régió 7 milliárd forintja már jelentős eltérésnek tűnik, már csak azért is, mert itt összességében „csak” 1,1 millió ember lakik, amivel ez a terület, csak az ötödik legnépesebb régiónak számít az országban.

10. ábra: A TAO rendszerben jóváhagyott támogatások összege régióként
 Forrás: Bardóczy- A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása [2012] alapján

A támogatások eloszlását tovább vizsgálva a 11. ábrán megyénkénti lebontásban láthatjuk, hogy egy 18 évesnél fiatalabb állampolgárra mennyi TAO forint jutott az elmúlt évben. Ez alapján a három legjobban teljesítő megye Heves, Vas és Fejér megye volt, ahol ez az összeg 30 000 forint felett volt, ellentétben az ország 9 másik (főleg tiszántúli) megyéjével, ahol ez a szám, a 10 000 forintot sem haladta meg. Továbbá ebből az ábrából szintén kirajzolódik, hogy milyen hatékonyan pályázott a Közép-dunántúli régió, hiszen itt a legkevesebb támogatást kapó megyében is meghaladta a 18 évnél fiatalabbak tekintetében a támogatás mértéke a 10 000 forintot. (Bardóczy [2012] alapján)

11. ábra: Egy 18 évesnél fiatalabb, adott megyében lakó lakosra jutó TAO forint

Forrás: Bardóczy- A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása [2012] alapján

4.1. A vállalkozói oldal

Most pedig szeretném részletesebben bemutatni, hogy miért éri meg a gazdasági társaságoknak támogatni a sportszervezeteket, és azt is, hogy mennyire ismert ez az új, mindenki számára előnyös lehetőség a vállalatok körében.

Először is lássuk, hogy miért éri meg a társaságoknak támogatniuk a sportszervezeteket.

6. táblázat: A TAO támogatással elérhető megtakarítások mértéke

Megnevezés	Alap helyzet (Felajánlás nélküli)	Hagyományos támogatás közhasznú szervezetek számára	Új, társasági adóból leírható sportcélú támogatás
1. Társasági adóalap (juttatás előtt)	5 000 eFt	5 000 eFt	5 000 eFt
2. Juttatott összeg	0 eFt	250 eFt	250 eFt
3. Társasági adóalap (juttatás után)	5 000 eFt	4 750 eFt	4750 eFt
4. Társasági adóalap-csökkentő tétel	0 eFt	125 eFt	0
5. Társasági adó (10 százalék)	500 eFt	462,5 eFt	475 eFt
6. Adókedvezmény összege	0	0	250 eFt
7. Adófizetési kötelezettség	500 eFt	462,5 eFt	225 eFt
8. Adózott eredmény	4500 eFt	4287,5 eFt	4 525 eFt
9. Megtakarítás az első oszlophoz képest	0	-212,5 eFt	+ 25 eFt

* 10 százalékos adókulccsal számolva

Forrás: <http://www.mlsz.hu/tao-program>

Ahogy a 6. táblázat is mutatja, 5 millió forint társasági adóalap esetén, ha csak 250 000 forintot is ajánl fel az adott gazdasági társaság, máris 25 000 forint többletet érhet el, ellentétben azzal, ha nem ajánlana fel semmit, és 227 000 forinttal több marad a vállalkozások kasszájában, mintha ezt a régi támogatási rendszer szerint ajánlotta volna fel a közhasznú szervezetek részére.

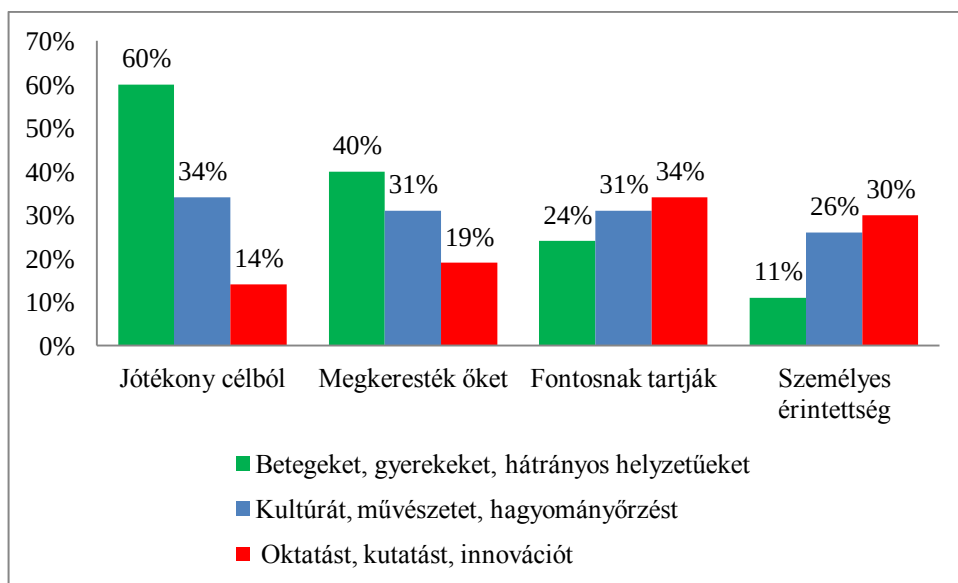
Most pedig lássuk, hogy egy év eltelte után milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a támogatók a társasági adó változásával kapcsolatban. „Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO” címmel tartott előadást Farkas Péter egyetemi docens 2012. szeptember 19-én a Magyar Sport Házában, mely során részletesen ismertette, a vállalatok hozzáállását és véleményét a megváltozott sportfinanszírozási lehetőségekkel kapcsolatban.

A kutatása arra terjedt ki, hogy mennyire ismert a vállalatok körében a TAO támogatás, és hogy beazonosítsa a potenciális támogatókat. Célcsoportjának a hazai kis- és középvállalkozásokat tekintette, azaz a 10 és 249 főt foglalkoztató társaságokat. A célcsoport kiválasztása után a 31 800 hazai KKV közül 500 került megkérdezésre a témával kapcsolatban, melynek az eredményeit a továbbiakban ismertetem.

A felmérés alapján a vállalatok nagy része támogat valamilyen közhasznú tevékenységet, melyek közül kiemelkedőek a következők:

- betegeket, gyerekeket, hátrányos helyzetű embereket a megkérdezett 500 KKV 50 százaléka,
- sportot, sportegyesületet, sportolókat 32 százaléka,
- kultúrát, művészetet, hagyományőrzést a megkérdezettek 16 százaléka,
- és oktatást, kutatást, innovációt pedig a 12 százaléka.

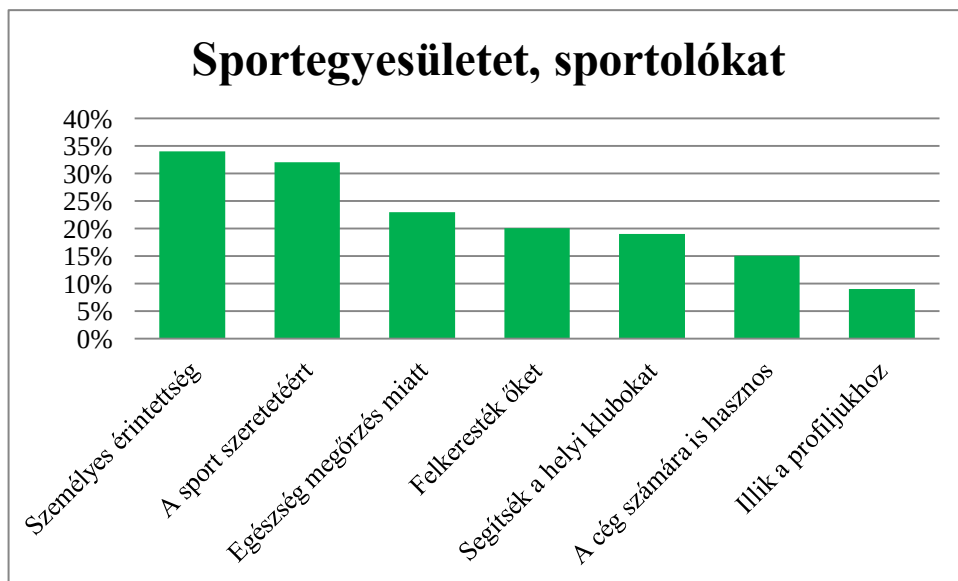
A legfontosabb okok, amelyek miatt támogatják az alábbi területeket a vállalatok, a 12. és 13. ábrán láthatóak:

12. ábra: A legfontosabb okok, amiért a vállalatok támogatják az egyes sportágakat

Forrás: Farkas- Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO című előadása [2012] alapján

Ez alapján jól látható, hogy elég nagy különbségek vannak az egyes területek, és a hozzájuk kapcsolódó támogatási érvek között, de az pontosan megállapítható, hogy egy-egy gazdasági társaság több szempontot is mérlegel, mielőtt döntést hoz azzal kapcsolatban, hogy támogasson-e valamilyen területet.

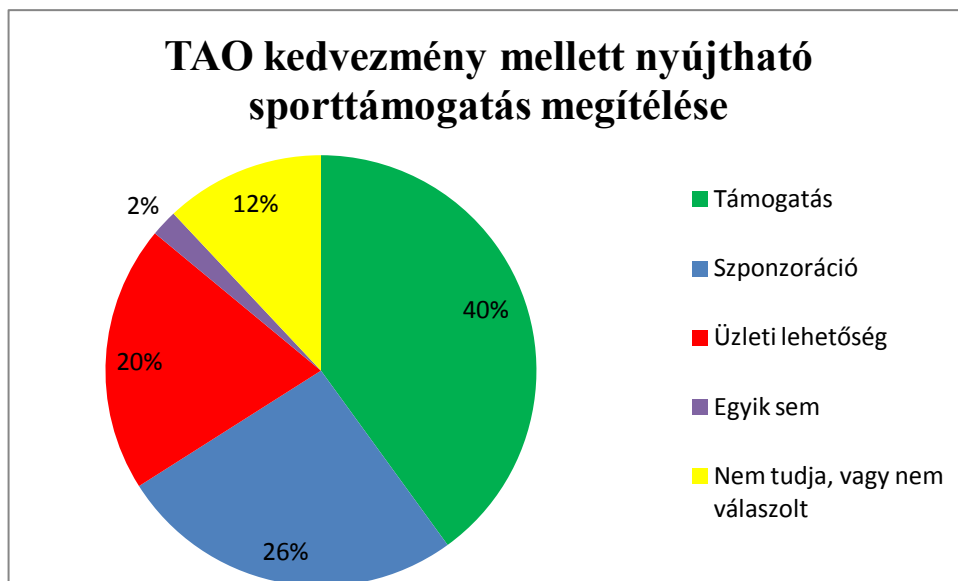
13. ábra: A legfontosabb okok, amiért a sportegyesületeket vagy a sportolókat támogatják a vállalatok

Forrás: Farkas- Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO című előadása [2012] alapján

A sportegyesületek és sportolók támogatásánál, már inkább a személyes érintettség került előtérbe és magának a sportnak a szeretete, hiszen az ezt a területet támogató válaszadók 34 illetve 32 százaléka az előbb említett két ok miatt választotta ezt a támogatási területet. A sporton belül is a válaszadók között legelterjedtebb sportágak a következők voltak:

- a labdarúgás 51 százalékkal,
- a kézilabda 24 százalékkal,
- a kosárlabda 10 százalékkal,
- az autós, motoros sportok 9 százalékkal,
- illetve, a vízilabda 7 százalékkal.

Ezen általános információk felmérése után került sor a TAO-val kapcsolatos információk begyűjtésére. Ez alapján a megkérdezettek 62 százaléka már hallott arról, hogy a társasági adóból csapatsportokat lehet támogatni, viszont akik tisztában voltak ezzel a lehetőséggel, azoknak is csak az 55 százaléka tudta, hogy ez a saját cégük számára is előnyös lehetőséget jelent. Ez ebben az esetben a felmérés körébe tartozó 500 vállalatból 170-et jelent. Ezt bizonyítja a 14. ábra is, amely azt mutatja be, hogy milyen lehetőségként gondolnak erre a támogatási formára azok a válaszadók, akik már hallottak a társasági adótörvény 2011. júliusi változásairól.

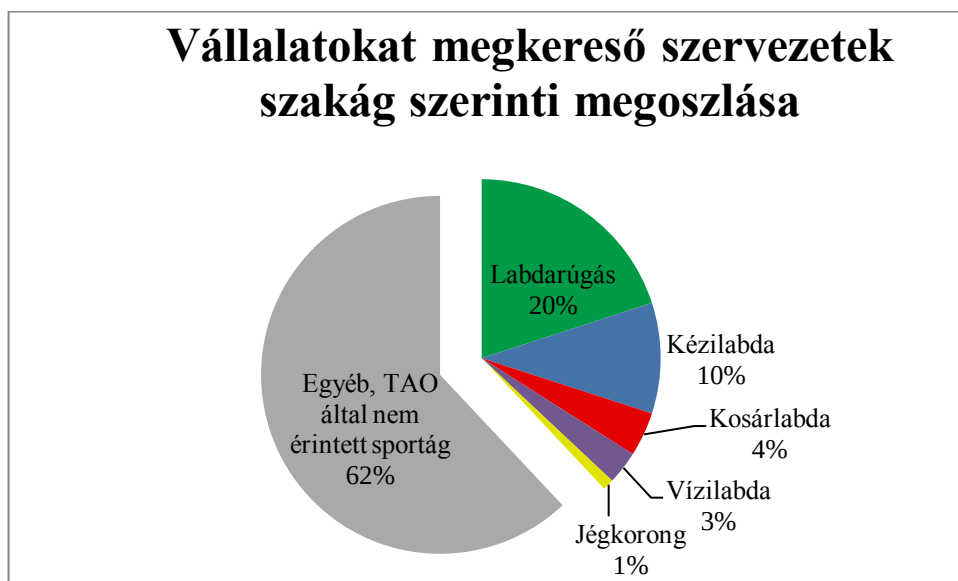

14. ábra: A TAO kedvezmény mellett nyújtható sporttámogatás megítélése

Forrás: Farkas- Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO című előadása [2012] alapján

Azt is érdemes megvizsgálni, hogy a sportszervezetek mennyire aktívak a gazdasági társaságok felkutatásával kapcsolatban, hiszen ha a vállalatok ilyen nagy számban nem tudnak az egyébként számukra is kifejezetten előnyös változásokról, akkor a klubok felelőssége, hogy partnereket találjanak, és meggyőzzék őket.

Farkas [2012] kutatása alapján, a felmérésben szereplő vállalatok 29 százalékát keresték már meg sportszervezetek (átlagosan 3-4) azzal a kéréssel, hogy támogassák őket, melyek közül a sportágak megoszlása a következőképpen alakult.

15. ábra: A vállalatokat megkereső szervezetek szakág szerinti megoszlása

Forrás: Farkas- Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO című előadása [2012] alapján

Végül pedig lássuk, hogy a megkérdezettek miért választották, illetve miért nem a támogatás ezen formáját.

Vállalatok, akik TAO kedvezménnyel támogatnak sportokat, döntésüket azzal indokolták, hogy:

- kedvezőek a feltételek, és költségcsökkentést jelent a vállalat számára,
- személyesen érintettek,
- helyi kötődésűek,
- vagy, mert megkeresték őket.

Vállalatok, akik nem támogatnak a társasági adójukkal sportszervezeteket, a következő okokat jelölték meg:

- a cég gazdasági helyzete nem teszi lehetővé,
- nem rendelkeznek elegendő információval a támogatási feltételekről,
- a tulajdonos, vagy a vállalatvezetés elzárkózik előle,
- mást támogatnak,
- nem foglalkoznak a témával,
- vagy csak egész egyszerűen nem keresték meg őket.

Összességében tehát a felmérésben megkérdezett vállalatok (500 KKV) 32 százaléka támogatja a sportszervezeteket bármilyen módon, és közülük is csak 9 százalék az, aki a TAO támogatás adta lehetőségeket kihasználja. Ez egy felől azért érdekes, mert ezek szerint a sportszervezetek nem tudnának több pénzt felhasználni a sportfejlesztési programjaik során, hiszen ha ez nem így lenne, akkor valószínűsíthető, hogy több vállalatot tudnának meggyőzni, hogy álljanak az ügyük mellé, és támogassák őket társasági adójuk egy részével. Más felől pedig, néhány éven belül, ha a vállalatok jobban megismerik a törvény adta lehetőségek hatékonyságát, akkor meg is fordulhat ez a folyamat, és elképzelhető, hogy a vállalatok fogják keresni a klubokat, akik számára felajánlhatják társasági adójuk egy részét. (Farkas [2012] alapján)

5. MIÉRT ÉPPEN A LABDARÚGÁST TÁMOGASSUK?

A magyar labdarúgás idén ünnepli 111. születésnapját. Az elmúlt több mint 100 évben megannyi sikert értünk el mind válogatott szinten, mind klub szinten, amelyek közül a legkiemelkedőbbek a következő események voltak:

- 1927. Magyarország- Franciaország 13-1
- Közép-Európai Kupa győzelmek:
 - o Ferencváros 1928 és 1937
 - o Újpest 1929 és 1939
 - o MTK 1955 és 1963
 - o Vasas 1956, 1957, 1962, 1965, 1970
 - o Budapest Honvéd 1959
- 1952. Magyarország megnyeri a helsinki olimpiát
- 1953. Anglia- Magyarország 3:6
- 1967. Albert Flórián kapja az aranylabdát

És hogy mi maradt ezekből a sikerekből mára?

- 26 éve nem vettünk részt világbajnokságon.
- Az NB1-es meccsek átlag nézőszáma 2010-ben már csak 2800 volt.
- A FIFA ranglista 1993-as bevezetése óta sose jutottunk a legjobb 30 ország közé (jelenleg a 49. helyen állunk).
- A meglévő futballpályák és az infrastruktúra elöregedett, a fejlesztésekre nincs pénz.
- Kicsi az utánpótlás bázisa.
- A tehetséges futballisták külföldre igazolnak.

Ennek a negatív folyamatnak a megállítására készítette el a Magyar Labdarúgó Szövetség a 2010 és 2020 közötti időszakra szóló stratégiáját, melynek a legfontosabb célkitűzései:

- a futball népszerűségének növelése, és az utánpótlás kiépítése,
- általános sportszakmai célok elérése,
- európai szintű infrastruktúra, és személyi feltételek biztosítása,
- fenntartható, tervezhető üzleti működés,
- és az ehhez szükséges erőforrások előteremtése.

Most pedig a 7. táblázat alapján szeretném bemutatni, hogy számszerűsítve mit jelentenek a fent említett célok.

7. táblázat: A magyar futball főbb stratégiai célja 2010-2020 között

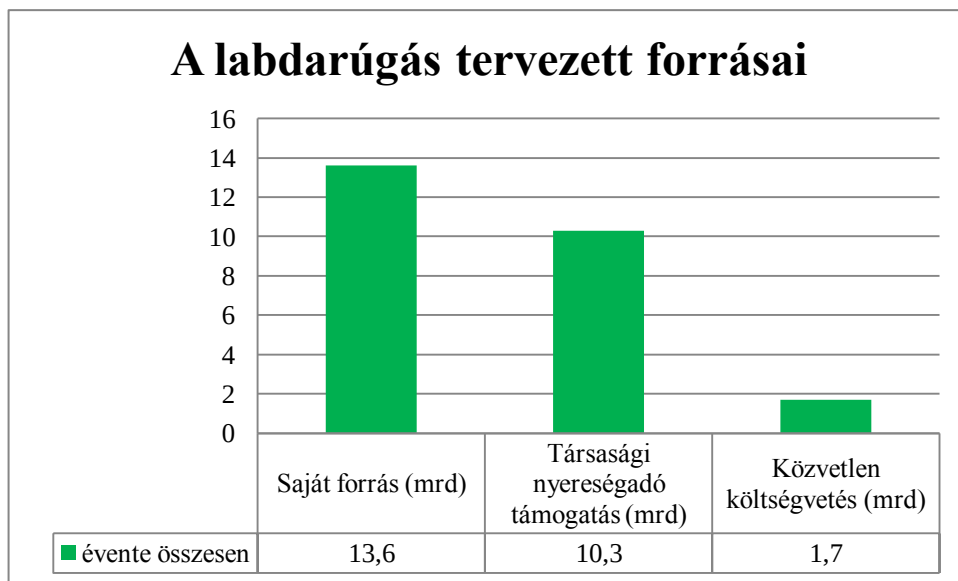
	2010	2013	2016	2019
Átlagos nézőszám NB1-ben	2 800	4 000	6 000	8 000 <
Átlagos nézőszám válogatott meccseken	8 000	11 000	22 000	25 000 <
Regisztrált játékosok száma (férfi)	80 000	Játékosok számának másfélszeresére növelése		120 000 <
Regisztrált játékosok száma (nő)	1 400	Játékosok számának 6-8 szorosára emelése		10 000 <
Gyermeklabdarúgók számának emelése	64 500	100 000	120 000	120 000 <
Magyarország helyezése a FIFA ranglistán	62	38	31	< 30
Magyar férfi válogatott	Nem tudunk kijutni világeseményre	10 év alatt az 5 nagy tornából minimum 2-re kijut a válogatot		
Magyar férfi felnőtt klubcsapatok nemzetközi bajnokságokban	Általában az európai porondon a selejtezőkből sem jutunk tovább	1 csapat minden évben túljut a selejtezőkön		évente 2 csapat túljut a selejtezőn, és bejut az őszi fordulóba, és minimum 1 csapat tavasszal is játszik
Magyar férfi UP válogatottak	vegyes eredmények a selejtezőkön	4 éves periódusokat nézve minimum egy dobogós hely korosztályonként a világversenyeken		
Magyar női válogatott	nem jutunk tovább a selejtező körökből	a 10 éves periódust nézve a nemzetközi bajnokságok felében döntőbe jutunk		

Forrás: A magyar labdarúgás stratégiája, a megújulás évtizede 2010-2020

<http://www.mlsz.hu/>

A fent említett célok eléréséhez körülbelül 255 milliárd forintba lenne szüksége a magyar labdarúgásnak a 2010-2020 közötti időszakban, amely több mint a duplája annak, amit 2000-2010 között a sportágra fordítottak. (2000-2010 között ez az összeg 120 milliárd forint volt.)

Ennek a 255 milliárd forintnak a megszerzéséhez elengedhetetlenül fontosak a TAO pénzek, amelyekből körülbelül 100 milliárd forintnak megfelelő összeget remél az MLSZ a következő 10 év során.

16. ábra: A magyar labdarúgás tervezett forrásai

Forrás: A magyar labdarúgás stratégiája, a megújulás évtizede 2010-2020
<http://www.mlsz.hu/>

Az így befolyó összegek tükrében a kiadások a következőképpen alakulnának évekre lebontva:

- működési költségek: 11,8 milliárd forint/év
- versenyszervezés költségei: 1,8 milliárd forint/év
- utánpótlás-nevelés: 4,5 milliárd forint/év
- infrastruktúra: 7,1 milliárd forint/év
- szabadidős labdarúgás: 0,3 milliárd forint/év

Miért támogassuk a magyar futballt, annak ellenére is, hogy az utóbbi években semmilyen jelentősebb sikert nem sikerült elérnünk?

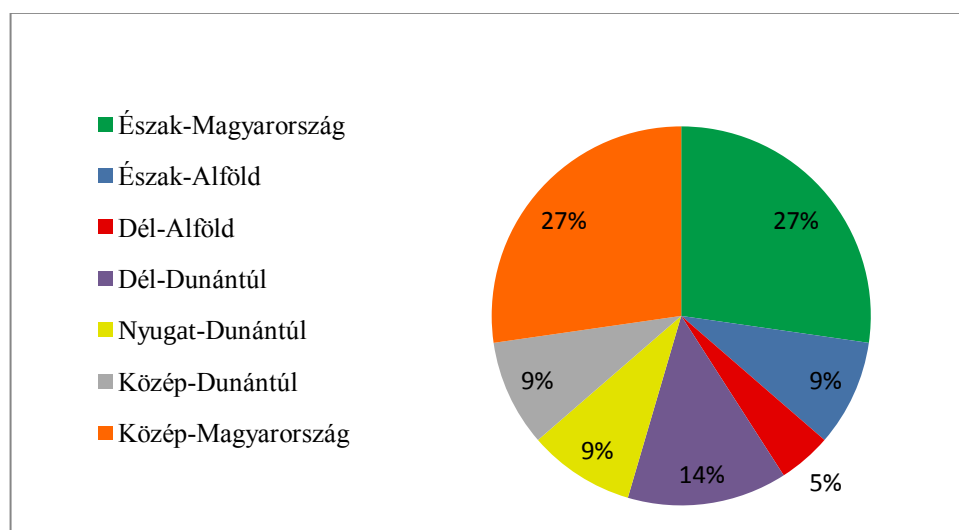
- A labdarúgás, mint fogalom magába foglalja a nagypályás, futsal, strand, női és a férfi szakágakat egyaránt.
- Az utánpótlás nevelés az 5-21 éves korosztályokban csaknem 100.000 fiút és leányt érint.
- A támogatási forrásokból több száz grund építése valósulhat meg a fiatalok számára.
- Munkalehetőséget biztosít az emberek számára (edzők, oktatók, szakemberek).
- Lehetőségeket nyújt infrastrukturális fejlesztésekre (útfelújítás, parkolók építése, tömegközlekedés korszerűsítése).
- A magyar futball sikerességéhez társadalmi összefogásra van szükség.

- A szponzori szerződések önmagukban kevesek a fejlődés előidézéséhez. A társasági adó felajánlása nagy segítséget nyújt a sportszervezetek számára és a támogató cégek számára pedig az adókedvezményen keresztül pénzbevételt jelent.

5.1. A TAO adta finanszírozási lehetőségek kihasználásának empirikus vizsgálata a labdarúgó sportszervezetek körében

Mivel a TAO törvénnyel kapcsolatban nem állt rendelkezésemre olyan tanulmány, amiből megtudhattam volna, hogy a sportszervezetek, ezen belül is a futball utánpótlás szakágak miként vélekednek a jogszabályi változásokról, ezért ennek a területnek a feltérképezésére saját magam vállalkoztam egy kérdőíves felmérés keretében. A célcsoportom az összes olyan labdarúgó klub volt, amelyek rendelkeznek utánpótlás szakággal, a célszemélyek pedig a klubok ügyvezető igazgatói, gazdasági vezetői, vagy az utánpótlás vezetői, azaz akik kompetensek lehetnek a vállalati támogatások kérdéskörében. Először is elkészítettem a kérdőívemet, mely 24 kérdést tartalmazott, és próbamérést végeztem a helyi futballklubnál. Ezután megállapítottam, hogy az egyik kérdés helytelenül lett feltéve, ezért ezt át kellett fogalmaznom, és felmerült még egy ötlet a szponzorációs pénzekkel kapcsolatban, melyre érdemes lenne rákérdezni, így a végleges kérdőívem 25 kérdést tartalmazott a sportszervezetek számára.

Ezután 48 helyre küldtem ki a kérdőívemet, melyből 16 NB 1-es (összes NB1-es csapat), 17 NB 2-es és 13 NB 3-as (NB3 Mátra csoport tagjai) csapat volt, valamint egy női futsal csapat. Ezek közül 22 kitöltött kérdőívet kaptam vissza, melyeknek a területi eloszlása az ország régióiban a következőképpen alakult (17. ábra).

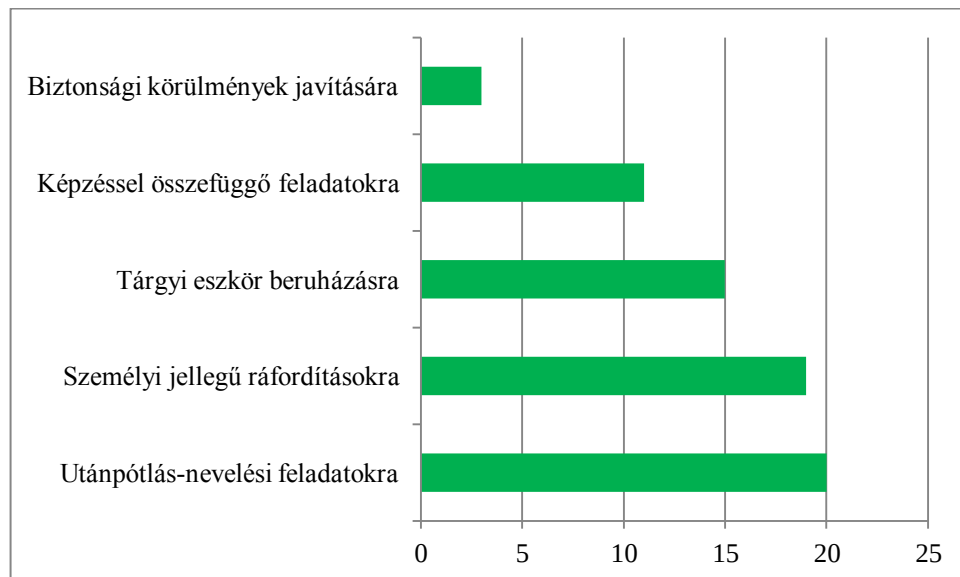

17. ábra: A visszaérkezett kérdőívek régiók szerinti megoszlása

Forrás: Saját kérdőíves felmérésem alapján

Az első kérdésem egy bemelegítő kérdés volt, amely arra irányult, hogy a sportszervezetek hallottak-e már a társasági adótörvény adta lehetőségekről, éltek-e ezekkel a lehetőségekkel és ha igen akkor milyen eredményességgel pályáztak. Nos ezen kérdés válaszainak elemzése során nem ért nagy meglepetés, ugyanis a 22 válaszadó mindegyike hallott már a törvényváltozásról, és már igénybe is vettek valamekkora támogatást az elmúlt évben. A következő kérdésem arra irányult, hogyha esetleg még nem pályáztak, akkor mi volt ennek az oka, de az egyes kérdés eredményeiből fakadóan ezt a kérdést mindenki átugorhatta.

A 18. ábra azt mutatja, hogy a megkérdezettek összességében milyen támogatási jogcímeken igényeltek támogatást.

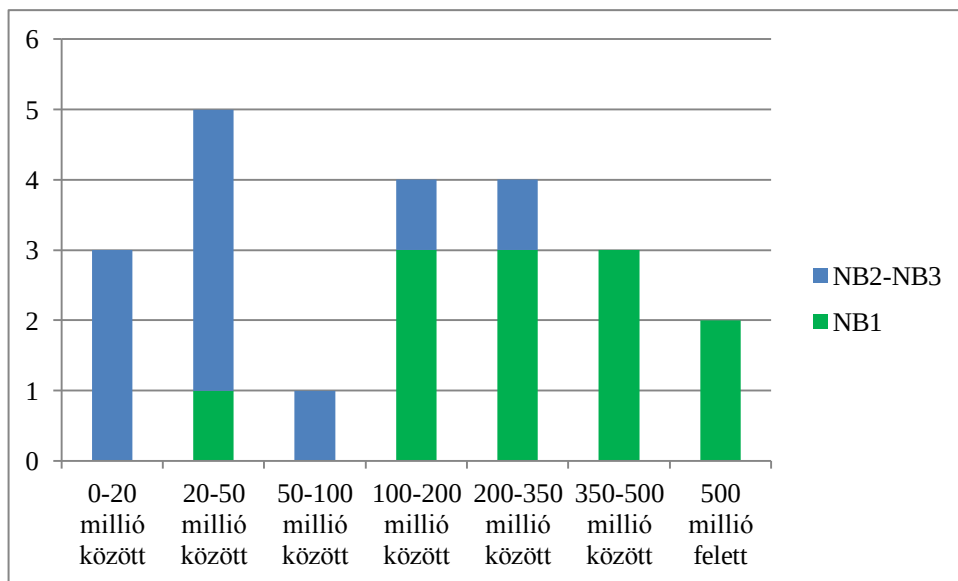

18. ábra: Az igényelt támogatások jogcím szerinti megoszlása

Forrás: Saját kérdőíves felmérésem alapján

A 18. ábrán jól látható, hogy az utánpótlás nevelési feladatokra (20) és a személyi jellegű ráfordításokra (19) igényeltek a legtöbbet támogatást, majd ezt követték a tárgyi eszköz beruházás (15) és a képzéssel összefüggő feladatok (11), végül pedig a biztonsági követelmények teljesülését szolgáló infrastruktúra-fejlesztések (3).

Ez után azt vizsgáltam, hogy mekkora összeget igényeltek a klubok, és hogy ennek hány százalékát hagyta jóvá számukra a Szövetség, illetve, hogy vannak-e a területi vagy osztálybeli eltérésekből eredő különbségek a csapatok között.

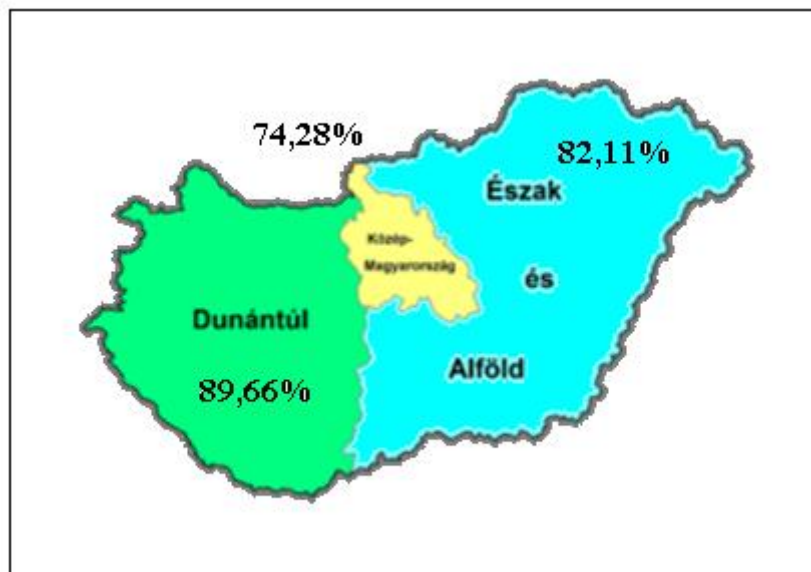
19. ábra: Az igényelt összegek megoszlása az NB 1 és az alacsonyabb osztályban játszó klubok között

Forrás: Saját kérdőíves felmérésem alapján

A 19. ábra azt mutatja meg, hogy az NB 1-es klubok, és az annál kisebb osztályban játszó csapatok (ide értve a női foci csapatot is) igényelt összegei milyen viszonyban állnak egymással. Jól látható, hogy a „nagy” csapatok többsége 100 millió forint felett igényelt, míg az NB 2-es és NB 3-as csapatok nagyrészt a 0 és 50 millió forint közötti összegeket célozták meg.

Ezután megvizsgáltam, hogy az igényelt pénzek hány százalékát kapták meg a klubok országos szinten, bajnokságtól függően és területi eloszlásban.

Ha a visszaérkezett kérdőívek összességét nézzük, akkor az országos átlag 81,68 százalék lett. Ugyanezen számítás elvégzése esetén az NB 1-es csapatok átlagosan 75,41 százalékát használhatták fel az igényelt összegeknek, míg az ettől kisebb osztályban játszóknak az igénylésük 89,2 százalékát, ami jelentős eltérésnek tekinthető (majdnem 15 százalékpont). Ezt követően elemeztem, hogy a különböző országrészek hogyan teljesítettek, aminek a felméréséhez az ország NUTS 1-es felosztását alkalmaztam (20. ábra). A felmérés alapján a legsikeresebben a Dunántúliak pályáztak (az igénylések 89,66 százalékát kapták meg), majd őket követte Észak és Alföld (az igénylések 82,11 százalékát kapták meg), végül pedig Közép-Magyarország zárta a sort (az igénylések 74,28 százalékát kapták meg).

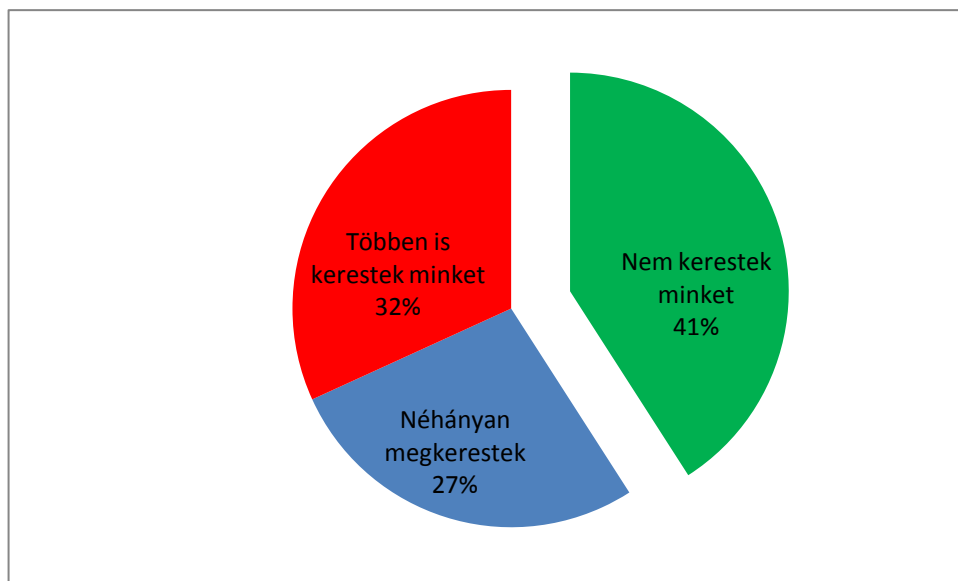

20. ábra: Az egyes országrészek közötti igénylések sikerességének összehasonlítása az igényelt és jóváhagyott összegek alapján

Forrás: Saját kérdőíves felmérésem alapján

A támogató partnerek keresését illetően elmondható, hogy a sportszervezetek többsége, habár nem zárkózik el a kisebb vállalatokkal kötendő együttműködés elől, főleg a nagyvállalatok közül, országos szinten keres magának partnert, és az alacsonyabb osztályban lévő klubok közül is csak egy nyilatkozott úgy, hogy kifejezetten a helyi kis-közép vállalatokat tekinti potenciális partnereinek. Ezt igazolja az a tény is, hogy a felmérésben szereplők közül egy klubnál sem haladja meg a támogatók száma a 10-et, azaz inkább kevés nagyvállalattól igyekeznek támogatást szerezni, mint sok kicsitől.

Arra a kérdésre viszont, hogy volt-e olyan vállalat, amely felkereste a sportszervezeteket, azzal kapcsolatban, hogy szívesen támogatná őket, már jóval vegyesebb válaszok érkeztek. (21. ábra)

21. ábra: A sportszervezetek vállalati megkeresésének megoszlása

Forrás: Saját kérdőíves felmérésem alapján

A felmérés alapján a 22 klub közül tizenhármat kerestek már meg gazdasági társaságok azzal kapcsolatban, hogy támogatnák őket, és a megkeresett klubok közül hétnél már több mint 3 vállalat érdeklődött a támogatási lehetőségekről.

Ezt támasztja alá a következő (10.) kérdésre kapott válaszok aránya is, mely szerint a sportszervezetek véleménye alapján a legtöbb cég, hallott már a TAO törvény változásáról és azt is tudta, hogy ez a cége számára miért előnyös. Ennek függvényében itt is felmerül a kérdés, amit már a vállalati szektor elemzésénél egyszer taglaltunk, mi szerint néhány éven belül akár arra is sor kerülhet, hogy maguk a vállalatok fogják felkeresni a TAO törvény hatálya alá eső szervezeteket, hogy hadd ajánlhassák fel számukra a társasági adójuk egy részét. Tulajdonképpen ezzel a folyamattal sincs semmi probléma, abban az esetben, ha megalapozott beruházások valósulnak meg ezekből a pénzekből, és nem csak a társasági adó lecsökkentése lesz az elsődleges szempont. Ennek tudatában nagy felelősség hárul az ellenőrző szervekre is, hiszen az ő feladatuk megítélni, hogy melyik az a sportfejlesztési projekt, ami valóban pozitív eredményeket hoz majd, és melyik az, amelyik csak a vállalati terheket szeretné csökkenteni.

A következő pont, a kérdőívem tizennegyedik kérdése, amely talán a legnagyobb érdeklődéssel töltött el, már akkor is, amikor kiküldtem a kérdőívet. A támogatások felajánlása természetesen a vállalatok számára is megéri, de tisztában vagyunk az emberi természettel, ezért tettem fel azt a kérdést, hogy a tapasztalatok alapján a vállalatok várnak-e el cserébe valamilyen ellenszolgáltatást a társasági adójuk felajánlásáért. Ezzel kapcsolatban a sportszervezetek többsége egyöntetűen állította, hogy a törvényi

előírásokat tiszteletben tartják a partnerek, és megelégednek az adótörvény által nyújtott kedvezményekkel, és csak 3 csapat volt, aki úgy nyilatkozott, hogy nyíltan nem várnak ellenszolgáltatást a cégek, de burkoltan megjelennek kisebb igényekkel.

Ezután a személyzettel és az igényléssel kapcsolatos információk beszerzésére fektettem a hangsúlyt a kérdőívemben. Az eredmények alapján elmondható, hogy a klubok 40 százalékában állt csak rendelkezésre olyan személyzet, akinek kompetenciája megfelelő volt, és a sportfejlesztési programmal kapcsolatos adminisztrációs munka is belefért a munkaidejébe. A többi sportszervezetnél vagy a megfelelően képzett személyzet nem állt rendelkezésre, vagy pedig a dolgozók munkaidejébe nem fértek bele a pályázattal járó plusz munkák, ezért ezeken a helyeken általában új munkaerő felvételére is sor került. Ezen felül a szervezetek 50 százalékának voltak adminisztrációs nehézségei a TAO támogatások igénybevételével kapcsolatban. Ez elég nagy számnak tűnik annak tükrében, hogy ezek közül hat válaszadó, az NB 1-be tartozik, azaz jelentősebb összegeket igényeltek. Ezek az adminisztrációs nehézségek valószínűleg a fejlesztési programok benyújtása során is problémát jelenthettek, amivel magyarázható, hogy miért lett egyes kluboknál az igényelt összegek 50-60 százalékának felhasználása jóváhagyva.

Fontosnak tartom megemlíteni azt is, hogy a megkérdezettek közül tizenhárman nyilatkoztak úgy, hogy nőtt a szervezeten belül a dolgozók létszáma a TAO támogatások elnyerése után, tehát ha kis mértékben is, de a program sikeressége munkahelyteremtő hatású is volt, ami a mai gazdasági helyzetben egyáltalán nem elhanyagolható.

Ezen felül nem csak a dolgozók száma nőtt, hanem a játékosok száma is. 12 csapatnál kis mértékben emelkedett a sportolók száma, 10 csapatnál viszont jelentősebb növekedés volt tapasztalható (minimum 15 százalék).

Ezután a nagycsapatokkal és a válogatottal kapcsolatos kérdéseket tettem fel a kérdőív kitöltői számára. Az ezekre adott válaszok alapján a többség egyetért abban, hogy habár nem a profi futball közvetlen támogatása a program célja, mégis profitálni fognak majd az anyaegyesületek is az új támogatási rendszerből. Érdekesség viszont, hogy a válaszadók 10 százaléka szerint válogatott szinten nem lesznek pozitív következményei a TAO törvény változásának, és 40 százalékuk szerint, ha lesznek is, akkor azok sem lesznek összhangban a sportágba befektetett pénz mennyiségével.

Végül pedig a más területekről származó bevételekre kérdeztem rá a sportszervezeteknél. Az ezekre a kérdésekre adott ellentmondásos válaszokból sajnos nem tudunk messze menő következtetéseket levonni, hiszen a huszonkét klub közül tíz szerint az eddig kapott állami vagy önkormányzati támogatások mértéke csökkent a társasági adótörvény

módosítása óta, tizenkét klub szerint viszont változatlan maradt. Ehhez hasonló helyzet tapasztalható a szponzorációs pénzek vizsgálata során is, bár itt valószínűsíthetőbb, hogy összességében csökkent az e fajta támogatások mértéke (14 klubnál csökkent, 8-nál változatlan maradt).

Az utolsó két kérdésem ez után arra irányult, hogy az elkövetkezendő években terveznek-e újra pályázni TAO támogatásokra, mely kérdésekre a válaszadók 100 százaléka azt felelte, hogy több éven keresztül szeretnének pályázni különböző projektekre.

Ennél a kérdésnél egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett értékelniük a rendszer működését, melynek az eredménye 4,4 lett, azaz a klubok többsége maximálisan elégedett a jelenlegi lehetőségekkel.

Ezután következett még néhány „bónusz” kifejtős kérdés az esetleges pozitívumokkal és negatívumokkal kapcsolatban, melyek közül két negatívumot szeretnék kiemelni.

Az egyik negatívum, miszerint az igényelt összegeket egy éven belül kell elkölteni, pedig egy-egy sportszervezet akár évekig is működhetne ezekből a hatalmas összegű támogatásokból, a másik pedig, hogy a támogatási rendszer kialakításával az évek óta egyébként is egyre kevesebb szponzorációs pénzek megszűnnek, sőt a régi támogatók is úgy érzik, hogy rájuk egyre kevésbé van szükség.

5.2. Interjú a helyi futbalcsapat egyik dolgozójával

A témában való mélyebb elmerülés érdekében egy interjút is készítettem a DVTK egyik dolgozójával, akinek nagyobb rálátása van a rendszer működésére, és arról kérdeztem, hogy személyes meglátása szerint milyen előnyei és hátrányai vannak a TAO törvény változásának.

Elmondása alapján mindenképpen pozitívumnak tekinthető, hogy a törvény elsősorban a az amatőr és az utánpótlás szervezeteket célozza meg, ahol nagy tömegeket lehet bevonni a sportba, ezáltal teremtve meg a futball tömegbázisát, és nem utolsó sorban az egészségesebb életmód lehetőségét.

A törvényi változásnak köszönhetően, még soha nem látott pénzek áramlanak a sportágba, amely kiváló lehetőséget nyújt a Nyugat-Európaihoz hasonló infrastrukturális körülmények kialakításához. Ezen a területen elsősorban a foci pályák száma és minősége az, ami messze elmarad az európai átlagtól. Diósgyőrben például a támogatás bevezetése előtt csak egy füves és egy műfüves kispálya állt a csapatok rendelkezésére, és a körülmények sokszor azokon sem tették lehetővé a minőségi munkát. Vagy a pálya talajával voltak problémák, vagy az ott tartott mérkőzések miatt nem lehetett az edzéseket

megtartani. Egy év alatt, a TAO pályázat eredményeként épült még egy füves és műfüves kispálya is, ami által duplájára nőtt a naponta megtartható edzések száma. Ezen kívül sikerült megoldani két pálya kivilágítását is, ami a téli hónapokban nagyon nagy előnyt jelent, hiszen ekkor már délután 4-5 órakor sötét van. Fontos azonban megemlíteni a kiszolgáló létesítmények fejlődését. Természetes dolognak tűnik, hogy a pályákhoz öltözők is tartoznak, de ezt sem mondhatja el magáról Magyarországon minden csapat. Diósgyőrben is 4 plusz öltözőt alakítottak ki annak érdekében, hogy kulturált körülmények között tudjanak edzeni a fiatalok. A kondicionáló terem is egy olyan extra (Magyarországon!) szolgáltatás, ami eddig nem volt elérhető a legtöbb játékos számára, vagy ha igen, akkor nagy távolságokat kellett ennek érdekében megtenniük. Miskolcon a stadion mellett alakítottak ki egy konditermet a társasági adó támogatások egy részéből, ahová a gyerekek akár edzés előtt, vagy akár utána is nyugodtan bemehetnek erősíteni.

Az új támogatási forma megjelenésével a játékosok képzése is egy magasabb szintet ért el. Van lehetőség új edzők képzésére, vagy a régiek tudásának fejlesztésére, emelkedett az edzők száma a szervezeten belül, megjelent a tehetséggondozó program (heti +2 edzés a gyerekeknek reggelenként), és olyan új pozíciók jelentek meg a szervezeten belül, amikre mindig is szükség lett volna, de az anyagi körülmények eddig nem tették lehetővé ennek a megvalósulását (játékos megfigyelő, szervezési vezető, főállású kapusedző, stb.).

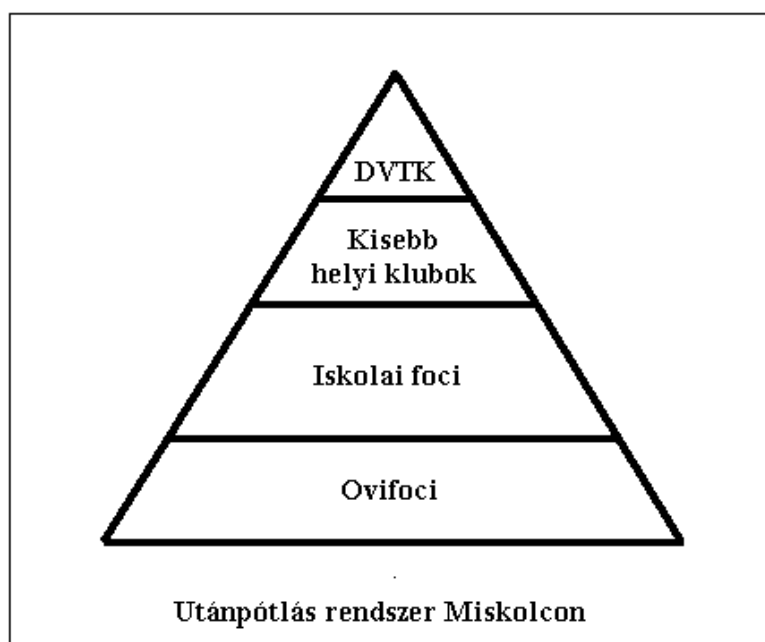
A tárgyi eszközök bővítésére kapott összegekből a gyerekek számára sikerült vásárolni labdákat, egységes mezfelszerelést és egy elemző táblát is, a hozzá tartozó elemző programmal, ami alapján az edzők egyenként kiértékelhetik a játékosok szereplését a különböző meccseken, és meg is tudják mutatni a gyerekek számára, hogy az egyes meccs szituációkban mi volt az, amit elrontottak.

A program sikerességét bizonyítja a DVTK U16-os csapata is, amely tavaly ősszel, csak a 8. volt a bajnokságában, majd a tavaszi szezonban veretlenek lettek, úgy, hogy új játékos nem érkezett a keretbe. Ez azzal magyarázható, hogy decemberben elkezdhetek dolgozni az új műfüves pályán, ami nagyobb és jobb minőségű is volt, mint a régi, valamint bekerültek a tehetséggondozó programba, amivel az edzéseik száma is emelkedett, és valószínűsíthető, hogy az egységes csapatmezzel a DVTK iránti elkötelezettségük is megnőtt. Ennél a korosztálynál látszódtak a leginkább a szakmai sikerek tehát a társasági adótörvény változása miatt a 2011/2012-es szezonban, de az összes többi utánpótlás korú csapatnál is javultak az eredmények a Diósgyőrnél. Fontos kiemelni még, hogy az utánpótlás támogatás lehetőségének megteremtésével, a gazdasági társaságok is jobban

megismerhetik az egyes UP szakágakat, ami már önmagában is nagy előrelépésnek számít.

Most pedig a Diósgyőr példáján keresztül fogom bemutatni, hogy milyen hatékony módon lehet a futball utánpótlás tömegbázisát kiépíteni.

Miskolcon nemrég indult el egy új program, amit ovifocinak hívnak. Ennek a kezdeményezésnek a lényege, hogy 12 helyi óvodában a DVTK edzői hetente egy játékos edzést tartanak a gyerekek számára, egy kis műfüves pályán, ami jellemzően az óvodák melletti általános iskolákban található. Ez lesz a későbbi utánpótlás rendszer legalsó szintje, amelyben a jelenlegi 12 óvodát tekintve évente 180 kisgyerek vesz részt, így a DVTK utánpótlás szakágában már 510 gyermek jut rendszeres sportolási lehetőségekhez. Később az iskola előtt a legtehetségesebb fiatalokat kiválogatják, és lehetőséget biztosítanak számukra, hogy a DVTK korosztályos UP csapataiban folytassák tovább a szakmai munkájukat. A rendszer nagy pozitívuma, hogy úgymond „senkit nem hagy az utcán”, tehát azoknak a gyerekeknek, sem kell abbahagyniuk a focit, akiket esetleg nem válogatnak ki, hanem ugyanúgy van lehetőségük a Diósgyőr szakmai stábjával folytatni a megkezdett munkát az általános iskolájukban, csak kevesebb edzés számmal. Az általános és középiskola elvégzése után pedig a helyi kisebb csapatokban kapnak majd helyet ezek a játékosok, így jutva folyamatos játék és sportolási lehetőséghez. Természetesen, ha valamelyik játékos kiemelkedően teljesítene, akkor a későbbiek folyamán van átjárási lehetőség a különböző szintek között.

22. ábra: Tervezett utánpótlás-rendszer felépítése Miskolcon

Forrás: Az interjúban elhangzottak alapján saját készítésű ábra

Az MLSZ alapvető céljai közé tartozik, hogy a magyar labdarúgás tömegbázisát megteremtse, amit úgy kívánnak elérni, hogy 10 év alatt megduplázzák a játékosok számát az összes korosztályban és szegmensben (utánpótláskorúak, veteránok, férfiak és nők valamint fogyatékkal élők). A miskolci példa jól szemlélteti, hogy ezzel a módszerrel viszonylag könnyen és gyorsan megszerethető a sportág a fiatalokkal, ezért rövid idő alatt elérhetőek a kitűzött célok.

De hogy ne csak a pozitívumokat említsük meg, következzen itt néhány olyan gondolat, amely negatívumnak mondható a támogatási rendszerrel kapcsolatban.

Összességében az egy nagyon jó dolog, hogy a TAO pénzeket több éven keresztül fel lehet majd ajánlani a sportszervezetek részére, de az, hogy nincs senki, aki ezt a hosszú távú célt ellenőrizze, ez nagyon nagy hiányossága a rendszernek. Hiszen papíron bármit le lehet igazolni, de senki sem nézi később meg, hogy bizonyos tételek esetében tényleg megtörtént-e a teljesítés (például az edzések tényleg meg lettek-e tartva). Véleményem szerint célszerű lenne minden megyében, vagy régióban alkalmazni egy embert, akinek csak az lenne a feladata, hogy járja a városokat, és szemügyre veszi, hogy tényleg úgy folynak-e a sportfejlesztési programok, ahogy azoknak lenniük kell.

A másik hosszútávon jelentkező probléma, hogy a rendszer nem támogatja az új klubok létrejöttét. Ezáltal veszélybe kerülhet a tömegbázis megteremtése, hiszen a jelenlegi

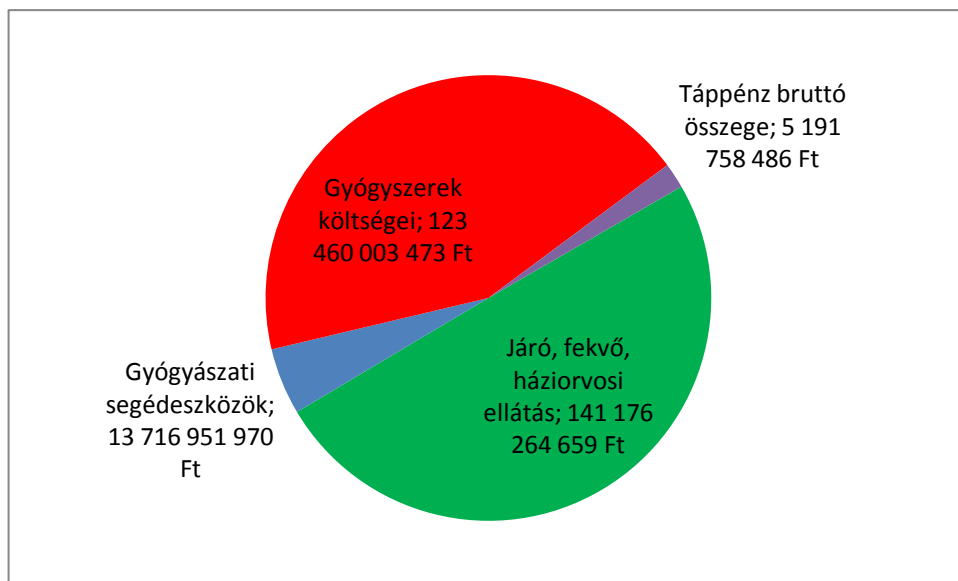
csapatoknak is van egy maximális kapacitása, mind infrastruktúra, mind személyzet terén, amit ha elérnek, akkor támogatás ide vagy oda, nem fognak tudni több embert bevonni a sportba. (Fuhrmann [2012] alapján)

6. A TAO TÖRVÉNY EXTERNÁLIS HATÁSAINAK SZÁMBAVÉTELE

A témához ugyan nem kapcsolódik szorosan, de érdekes lehet vizsgálni azt is, hogy a rendszeres sportolás milyen hatással van a szervezetre, valamint, hogy az aktív életmóddal mennyivel csökkenhetnének a jóléti állam egészségügyi kiadásai.

Koppenhágában például 2025-re azt a célt tűzték ki, hogy a szénmonoxid kibocsátást nullára redukálják le a városban, ennek hatására az autók helyett is alternatív közlekedési eszközöket kellett találniuk. Ennek a koncepciónak a mentén indult el az a kezdeményezés, hogy a lakosságot rászoktassák a biciklizésre, ami már most is sikeresnek mondható annak tükrében, hogy a lakosság csaknem egyharmada használ naponta kerékpárt, hogy eljusson a munkahelyére. A megnövekedett kerékpár forgalom kielégítése miatt már 26 kerékpár főút kiépítését is tervezik, ami 30 százalékkal növeli majd meg a kerékpárutak hosszát Koppenhágában. Ennek hatására várhatóan évi 7 000 tonnával csökken majd a széndioxid kibocsátás, és az ingázók egészségügyi állapotának javulása miatt körülbelül 300 millió dán koronával kevesebb lesz majd az egészségügyi kiadások értéke is.

Ács [2010] alapján, Magyarországon 2010-ben a társadalom fizikai inaktivitási szintjét 77 százalékban határozták meg, ami azt jelenti, hogy 100 ember közül 77 nem végez elegendő testmozgást (53 százalék semmit sem sportol, 24 százalék pedig havonta 1-3 alkalommal végez sport tevékenységet). Ennek a mutatónak, valamint a relatív kockázati rátának (RR) a segítségével becsülhetővé válnak az olyan betegségek jövőbeni kiadási tételei, amelyek a mozgásszegény életmóddal hozhatóak összefüggésbe (szív és érrendszeri betegségek, stroke, vastagbélrák, depresszió). 2009-ben például a fizikai inaktivitással összefüggésbe hozható betegségek és szövődményeik 283,5 milliárd forint költséget jelentettek az állam számára, melyek a következő tételekből adódtak össze:

23. ábra: A fizikai inaktivitással összefüggő betegségekkel kapcsolatos állami kiadások 2009-ben

Forrás: Ács- A fizikai inaktivitás (m)értéke, mint gazdasági tényező [2010]

Valamint a fent említett inaktivitási betegségekkel kapcsolatban a lakosság 2009-ben 4,2 millió napot töltött táppénzen, melyek 48,9 százalékáért a depresszió, 20,5 százalékáért a szív és érrendszeri betegségek, 18,2 százalékáért pedig a magas vérnyomás és szövődményei voltak a felelősek.

Abban az esetben, ha a lakosság fizikai inaktivitását csak 10 százalékponttal tudnánk csökkenteni, máris 573 000 táppénzes napot takaríthatnánk meg egy évben, ami hozzávetőlegesen 1,8 milliárd forint táppénzkiadás csökkenést eredményezne (16 milliárd forintból), és akkor még nem beszéltünk arról, hogy ezáltal, a fent említett betegségektől szenvedő egyének száma is csökkenne, ami újabb milliárdok spórolását jelentené az államháztartás többi alrendszere számára.

Ezen információk alapján megállapítható, hogy ha a TAO támogatásokkal sikerül elérni a kívánt tömegbázis nagyságát, az nem biztos, hogy kiadást fog jelenteni a magyar állam számára, hiszen ami kiesik az állami költségvetésből a támogatások miatt, lehet, hogy bennmarad majd az egészségügyi kasszában. (Ács [2010] és az Index hivatalos oldala alapján)

7. KÖVETKEZTETÉSEK

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a Társasági Adótörvény 2011. július elsejétől életbe lépett változásainak hatását a magyar sportéletre, ezen belül is a futballra, hiszen a 2011/2012-es támogatási időszakban, mintegy 45 milliárd forint került a sportszervezetekhez, melynek a 60 százalékát futballklubok kapták.

A törvényi módosításnak azonban a sportszervezeteken kívül számos más érintettje is van, emiatt nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy minden érintett szempontjából megvizsgáljam a változás adta lehetőségeket, valamint a pozitívumokat és negatívumokat.

A futballklubok tekintetében pozitívumnak mondható, hogy a nagy és a kisebb klubok számára egyaránt igénybe vehető a támogatás, valamint lehetőség nyílik az infrastruktúra rendbetételére, és új pályák építésére, amihez eddig nem álltak rendelkezésre a megfelelő erőforrások. Ezen kívül előnynek említhető, hogy a törvény megalkotói több évben gondolkodtak (MLSZ stratégia) és nem csak 1-2 évig tették elérhetővé ezt a támogatási formát az igénylők számára. Fontos kiemelni azt is, hogy a magyar sportba áramló pénzek segítségével egy magasabb szintű szakmai képzés valósulhat meg, amely remélhetőleg néhány éven belül a sportszakmai sikerekben is megmutatkozik majd. Negatívumnak mondható viszont, hogy tartalmilag nincs ellenőrzés a sportfejlesztési programoknál (gondolok itt arra, hogy például az edzéseket tényleg megtartják-e az edzők), ezért itt mindenképpen javasolt lenne a változtatás és egyfajta ellenőrző szerv kialakítása, amely minden megyében vagy régióban képviseltetné magát 1-2 fővel a visszaélések megelőzése érdekében. A törvény másik nagy hiányossága, hogy nem generálja új klubok létrejöttét, ezáltal a tömegbázis kiszélesítése veszélybe kerülhet, hiszen a jelenlegi futballklubok kapacitása sem végtelen. Kérdőíves felmérésem alapján az is kiderült, hogy a sportszervezetek számára nehézségeket okoz az adminisztrációs kötelezettségeknek való megfelelés, ezért ezen a területen is igény lenne az előírások racionalizálására.

A törvényi változás másik érintettjei a vállalatok, melyek társasági adójuk egy részét felajánlhatják 5 látvány-csapatsportág valamely sportszervezetének. Erről az oldalról megközelítve a törvényi változás összességében pozitívnak tekinthető, mert ez a támogatási forma nem jár többletköltséggel a vállalatok számára, sőt kifejezetten előnyösen érinti az adózott eredményüket. Apró negatívumnak az említhető meg, hogy nem lehet minden sportágat támogatni, valamint, hogy sok vállalat nem tud a számukra is kedvező lehetőségről. A jövőre nézve azonban fontos kiemelni, hogy a támogatási forma elterjedésével ez a tendencia, hogy a sportszervezetek keresik fel a vállalatokat akár meg

is fordulhat, ezért nagyon fontos, hogy az ellenőrző szervek odafigyeljenek arra, hogy csak azok a sportfejlesztési programok valósuljanak meg, amelyek ténylegesen hasznosak lesznek az utánpótlás számára, és ne csak a vállalati profit maximalizálása legyen az egyetlen érv.

A törvény harmadik érintettje pedig maga az állam és a társadalom. Ezen a területen előnynek mondható, hogy a támogatási forma jelentős mértékben nem terheli meg az államháztartás kiadásait, a sportszakmai sikerek elérhetővé válnak a tömegbázis kiépítésével, valamint ahogy azt már fentebb is felvázoltam az egészségügyi helyzet javulása miatt, akár az is bekövetkezhet, hogy az állami kiadások csökkennek majd. Ezen a területen a téma további vizsgálata kifejezetten érdekes eredményeket hozhat. Az állam és a társadalom szempontjából hátránynak főleg morális elvek említhetőek, hiszen sokak szerint másra is lehetne fordítani a befizetett adóforintokat, így a támogatás megítélése sajnos ellentmondásos.

javaslatként szeretném még megemlíteni, hogy más sportágak bevonása is előnyösen hathat az ország megítélésére (világversenyeken elért jó eredmények), illetve az egészségügyi helyzetre és a fizikai inaktivitási mutatókra.

8. IRODALOMJEGYZÉK

Ács P. (2010): A fizikai inaktivitás (m)értéke, mint gazdasági tényező

Bardóczy G. (2012. szeptember 19. 14:00 órától 17:00 óráig): A TAO támogatások felhasználásának tapasztalatai című előadása, Magyar Sportok Háza

Barr, N. (2009): A jóléti állam gazdaságtan, Akadémia kiadó, Budapest

Benczes I.- Kutasi G. (2010): Költségvetési pénzügyek, Akadémia Kiadó, Budapest

Bende-Szabó G. - Szonda A. (2009): Közigazgatási alapvizsga tankönyv, Budapest

Bod P. Á. (2006): Bevezetés a gazdaságpolitikába, Aula kiadó, Budapest

Bozsik S. - Fellegi M. (2010): Adózási ismeretek, Miskolci Egyetem

Cullins, J. - Jones, P. (2003): Közpénzügyek és közösségi döntések, Aula Kiadó,

Erdős T. (1996): A keynesi elméleti rendszer és a válságkezelés. In: Akik nyomot hagytak a 20. századon. Eszmetörténeti előadások. I. (pp. 105-170), Budapest: Napvilág Kiadó

Farkas P. ((2012. szeptember 19. 14:00 órától 17:00 óráig)): Milliárdok a sportban, avagy a macinaci és a TAO című előadása, Magyar sportok háza

Fellegi M. (2011): Adózási ismeretek c. tárgy előadása alapján

Ferge Zs. - Lévai K. (1991): A jóléti állam. Budapest, T-Twins

Földes G. (2004): Adójog, Osiris kiadó Kft.

Fuhrmann Gézával történt interjú alapján (2012. november 2.)

Harle T. [2012]: Dől a lé- Változó sportfinanszírozás, Figyelő, 56. évfolyam 5. szám

Herich Gy. (2007): Adótervezés Magyarország, Penta Unió Oktatási Centrum Kft.

Index hivatalos honlapja: Koppenhága lehet a világ első széndioxid-mentes fővárosa:http://index.hu/tudomany/klima/2012/07/15/koppenhaga_lehet_a_vilag_elso_szen-dioxidmentes_fovarosa/ Letöltve: 2012. november 2.

Kökényesi J. (2009): Közigazgatási alapvizsga tankönyv, Budapest

Lukács Zs. (2012): Tájékoztató a látványcsapatsportok társasági adóból való közvetett állami támogatás aktuális helyzetéről, az eddigi tapasztalatokról című előadása

Magyar Labdarúgó Szövetség hivatalos oldala: <http://www.mlsz.hu/tao-program>
Letöltve: 2012. október 27. 19:46

Musgrave, R. A. (1959): The theory of public finance, McGraw-Hill, New York

Pitti Z. (2009): A közteherviselési rendszerek működésének elméleti és gyakorlati kérdései, Budapest,

Samuelson, P. A. - Nordhaus D. W. (1993): Közgazdaságtan I. Alapfogalmak és makroökonómia, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Sebestyén T. (2007): Az állam térvessztése az évszázados hódítás után, Polgári Szemle 3. évfolyam 9. szám

Vigvári A. (2002): Közpénzügyek, önkormányzati pénzügyek, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest

11. MELLÉKLETEK

Kérdőív sportszervezetek részére

Kedves Válaszadó! Bihari Péter vagyok, a Egyetem Gazdaságtudományi Karának végzős hallgatója. Szakdolgozatom és egyben a Tudományos Diákköri Konferenciára készítendő dolgozatom témája az utánpótlás finanszírozás a labdarúgásban. Témaválasztásomat – a labdarúgás iránti személyes érdeklődésem mellett - a Társasági Adó törvény 2011. június végi változásai indokolták, melyek új lehetőséget nyitottak meg a látvány-csapatsportok és az utánpótlás nevelés támogatásában. Kérdőíves felmérésem célja annak feltárása, hogy a sportegyesületek tudnak-e élni ezekkel a lehetőségekkel, illetve milyen nehézségekkel kell szembenéznük a forrásszerzés és a források felhasználása során. A törvényi változásokban rejlő lehetőségek értékelésével kapcsolatban szeretném az Önök segítségét is kérni. Előre is köszönöm a közreműködésüket! A kérdőív kitöltése körülbelül 10 percet vesz igénybe. Az információk felhasználása anonim módon történik. A válaszait, kérem aláhúzással jelölje

1. Értesültek-e a Társasági Adó Törvény látvány-csapatsportok támogatásával kapcsolatos változásairól, melyek 2011. július 1-vel léptek életbe?
 - Nem, nem hallottunk még róla.
 - Igen, hallottunk róla, de nem igényeltünk támogatást és a jövőben sem tervezzük.
 - Igen, hallottunk róla, még nem igényeltünk ugyan támogatást, de a jövőben tervezzük.
 - Igen, hallottunk róla, és már sikeresen pályáztunk is. (Ugorjon a 3. kérdésre!)
2. Amennyiben még nem pályáztak, kérem, jelölje meg ennek az okát! (Több válasz is megjelölhető!)
- Nem készült el határidőre a sportfejlesztési programunk.
- Nem sikerült támogatókat találnunk.
- Túl bonyolult a pályázás lehetősége.
- A kívánt önrész előteremtése nehézségeket jelent számunkra.
- Nem mertük vállalni a támogatás felhasználásának szigorú kötöttségeit.
- Nem áll rendelkezésünkre személyi kapacitás a pályázati anyagok elkészítésére és az azt követő adminisztrációs feladatokra.
- Az egyesület fejlesztési céljai nem szerepelnek a támogatható területek között.
- Nincs szükségünk a támogatásra.

Kérem, amennyiben még nem igényeltek támogatást, de már konkrétan tervezik a lehetőség kihasználását, akkor jövőbeli elképzeléseikre vonatkozóan töltse ki a kérdőív következő kérdéseit!

3. Milyen projekt megvalósítására igényeltek támogatást? (Több válasz is megjelölhető!)

- Utánpótlás-nevelési feladatokra
 - Felszerelésekre
 - Sport eszközökre
 - Gyógyszerekre
 - Egyéb: _____
- Személyi jellegű ráfordításokra
 - Pályamunkásokra
 - Technikai munkatársakra
 - Gazdasági munkatársakra
 - Edzőkre
 - Egyéb: _____
- Tárgyi eszköz beruházásra, felújításra
 - Pályaépítésre
 - Kiszolgáló létesítmény építésre, felújításra (öltözők, kispadok)
 - Pályakarbantartó gépekre
 - Kondicionáló gépekre
 - Egyéb: _____
- Képzéssel összefüggő feladatokra
 - Bérekre
 - Edzői tanfolyamokra
 - Nyelvtanfolyamokra
 - Egyéb: _____
- Biztonsági követelmények teljesülését szolgáló infrastruktúra-fejlesztésre

4. Milyen összeget igényeltek?

- 0-20 millió forint között
- 20-50 millió forint között

- 50-100 millió forint között
- 100-200 millió forint között
- 200-350 millió forint között
- 350-500 millió forint között
- 500 millió forint felett

5. Az igényelt összeg hány százalékát engedélyezte ténylegesen felhasználni az MLSZ?

Az MLSZ az igényelt összeg ____ %-át engedélyezte felhasználni.

6. Összesen hány támogatót sikerült találniuk?

- 1-5 között
- 6-10 között
- 11-15 között
- 16-20 között
- 21-25 között
- 26-nál is több támogatónk volt

7. Inkább a nagyobb gazdasági társaságokkal való együttműködés a céljuk, vagy a kis- és közép vállalkozói szektort célozzák meg?

- Inkább a nagyvállalatokkal igyekszünk szerződést kötni.
- Ugyanolyan fontosak számunka a kis- és közép vállalatok, mint a nagyvállalatok.
- Főleg a kis- közép vállalatokat célozzuk meg a nagyvállalatok helyett.

8. A helyi vállalatok meggyőzése a fontosabb Önök számára, vagy országos szinten is keresnek támogatókat?

- Csak a helyi és a megyei vállalatokkal próbálunk szerződést kötni.
- A régióban jelenlevő összes vállalatot potenciális partnernek tekintjük.
- Az egész ország területén keresünk partnereket.

9. Volt-e olyan gazdasági társaság, amely felkereste Önöket (sportszervezetet) azzal kapcsolatban, hogy szeretné felajánlani a TAO-ja egy részét?

- Igen, többen is megkerestek minket ezzel kapcsolatban.
- Igen, de csak néhány cég jelentkezett. (1-3)
- Nem, nekünk kellett partnereket keresnünk.

10. Tapasztalataik alapján mennyire tájékozottak a cégek azzal kapcsolatban, hogy a 2011. július 1-től a társasági adójuk egy részét felajánlhatják különböző sportszervezeteknek?
- Általánosságban elmondható, hogy hallottak már a számukra is előnyös változásokról.
 - A törvény változásáról hallottak, de azt nem tudták, hogy ez a számukra is előnyös lehet.
 - Amíg mi nem kerestük meg őket, addig semmit nem tudtak erről a lehetőségről.
11. Tapasztalataik alapján várnak-e el cserébe valamilyen ellenszolgáltatást a felajánlók?
- Nem, a törvény tiltja/korlátozza ennek lehetőségét, és a partnerek ezt tiszteletben tartják.
 - Nyíltan nem várnak el ellenszolgáltatást, de burkoltan, megjelennek kisebb igények.
 - Igen, a partnerek konkrét elvárásokat fogalmaznak meg felénk.
12. Az Önök szervezeténél rendelkezésre áll-e megfelelő személyzet a partnercégek felkutatására, a tárgyalások lefolytatására, valamint a TAO szerződések megkötésére?
- Igen, a jelenlegi személyzet megfelelően képzett, és a munkaidejébe is belefér.
 - Nem, a dolgozók képzettsége ugyan megfelelő lenne, de a munkaidejükbe nem férnek bele az ezzel kapcsolatos feladatok.
 - Nem, a jelenlegi személyzet mellett szükség volt olyan szakemberekre is, akik jobban kiismerik magukat a sportfinanszírozással kapcsolatos teendőkben.
13. Voltak-e adminisztrációs nehézségeik a TAO támogatás igénylésével kapcsolatban?
- Nem voltak, minden a megfelelő módon, rendezetten zajlott.
 - Igen voltak, néhány folyamat elvégzése nagyon körülményes volt.
 - Igen, a pályázati dokumentációra vonatkozó előírások hiányosak voltak, vagy a pályázat formai és tartalmi követelményei nem voltak egyértelműek.
14. A TAO támogatás elnyerésével milyen céloknak kívánnak megfelelni? (Több válasz is megjelölhető!)

- Utánpótlás korú fiatalok létszámának növelése.
- Minőségi futballisták képzése a válogatott számára.
- Sportszakmai sikerek elérése az egyes korosztályokban.
- Egészségügyi helyzet javítása a fiatalság körében.
- Infrastruktúra magasabb szintre való fejlesztése.
- Egyéb: _____

15. A támogatás elnyerése után nőtt-e a dolgozók száma a szervezeten belül?

- Igen, a támogatás eredményeként nagyobb számú személyzetet tudunk foglalkoztatni.
- Nem, változatlan maradt a személyzet létszáma.

16. Nőtt-e az utánpótlás játékosok száma az elmúlt évben a szervezeten belül?

- Nem, sőt kicsivel csökkent is, de a megmaradt játékosok ez által magasabb színvonalú „oktatásban” részesülhetnek.
- Az utánpótlás korú játékosok száma összességében nem változott az elmúlt évben.
- Igen, kis mértékben emelkedett a játékosok száma.
- Igen, jelentősen nőtt a szervezetben sportoló fiatalok száma (15%-nál nagyobb).

17. Mit gondol, lesznek-e pozitív hatásai az új támogatási rendszernek felnőtt válogatott szinten?

- Nem lesznek, mert az új támogatási rendszer nem generálja az új klubok létrejöttét.
- Nem lesznek, mert nagyságrendekkel nem emeli a labdarúgók létszámát.
- Igen lesznek, minőségi növekedés lesz majd megfigyelhető néhány éven belül.
- Igen lesznek, de a pénzbeáramlás mértékéhez képes csak csekély javulás tapasztalható majd.

18. Ön szerint a nagy csapatok profitálnak-e az új támogatási rendszerből?

- Igen, az utánpótlás miatt mindenképpen profitálnak majd belőle.
- Igen, mert a kapott támogatásból megvalósult beruházások közvetetten őket is pozitívan érintik majd.
- Nem, ez a támogatási forma nem szolgálja a nagy csapatok játékának minőségi fejlődését.

19. A más jogcímen eddig kapott állami vagy önkormányzati támogatások mértéke csökkent-e az elmúlt évben?

- Igen, csökkent.
- Nem változatlan maradt.

20. A szponzorációs támogatások mértéke csökkent-e az elmúlt évben?

- Igen, csökkent.
- Nem változatlan maradt.

21. Ön szerint mik a pozitívumai a társasági adótörvény változásának a sportegyesületek szempontjából?

22. Ön szerint mik a negatívumai a társasági adótörvény változásának a sportegyesületek szempontjából?

23. A következő években tervezik-e pályázat benyújtását TAO támogatásra?

- Igen, több éven keresztül szeretnénk pályázni különböző projektekre.
- Igen, még egyszer szeretnénk jelentősebb összegre pályázni.
- Nem, az idei projekt befejeztével nem szeretnénk újra pályázni.

24. Ön szerint a társasági adótörvény vizsgált változása valós lehetőség-e a sportegyesületek számára, vagy az igénybevétel módja és a felhasználási jogcímek szigorú feltételrendszere miatt valójában kevés lehetőséget, mozgásteret ad a pályázók számára? Kérem, érzékeltesse véleményét egy 1-től 5-ig terjedő skálán! (1: a szigorú feltételrendszer miatt nem reális lehetőség számunkra, 5: a törvény mindenképpen nagy lehetőség egyesületünk fejlődése szempontjából)

1	2	3	4	5

Ha egyéb észrevétele, megjegyzése van a témával kapcsolatban, kérem, fejtse ki véleményét!

KÖSZÖNÖM A KÖZREMŰKÖDÉSÜKET!